

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
EKONOMIKAS UN VADĪBAS FAKULTĀTE
Tautsaimniecības katedra

LATVIJAS INVESTĪCIJU VIDE

Investment environment in Latvia

BAKALAURA DARBS

Ekonomikas bakalaura studiju programma

Autors: **Klīta Lapsa**

Studenta apliecības Nr.: kl10037

Darba vadītājs: lektore Mg. bizn.vad. Daira Barānova

RĪGA 2014

Anotācija

Investīcijām ir liela loma ne tikai stabilas ekonomiskās izaugsmes sekmēšanai valstī, bet arī uzņēmējdarbības attīstībai.

Darba autore veica pētījumu par investīciju vidi Latvijā, lai noskaidrotu tās trūkumus un ar kādiem šķēršļiem ārvalstu investoriem jāsaskaras.

Kā darba mērķis tika izvirzīts - identificēt nozīmīgākās investīciju vides problēmas, kas ietekmē investoru izvēli neveikt investīcijas Latvijā. Mērķa sasniegšanai izvirzīti šādi uzdevumi: uz teorētisko zināšanu pamata, veikt pētījumu par investīciju vidi Latvijā, veikt ekspertu un uzņēmumu aptauju.

Darba gaitā identificēti galvenie Latvijas investīciju vides trūkumi – tiesu sistēmas nepilnības, birokrātisko procedūru nesakārtotība, ēnu ekonomika, tirgus lieluma apmērs un augsta līmeņa speciālistu trūkums ražošanas nozarē.

Atslēgvārdi: investīcijas, investīciju vide Latvijā, investīciju piesaistes problēmas, starptautiskie reitingi.

Annotation

Investment plays a major role for economic growth in the country, and also for business development.

The author conducted a study on the investment climate in Latvia to find out its weaknesses and the obstacles faced by foreign investors .

The aim of the work is - to identify the most significant investment climate issues affecting investors' choice not to invest in Latvia. To achieve this the author set a task: on the theoretical basis conduct a study on the investment climate in Latvia, conduct an expert and business survey.

During the research the key weaknesses in the investment climate in Latvia were identified - the shortcomings of the judicial system, dissaray in bureaucratic procedures, informal economy, market size and the lack of a high-level experts in manufacturing industry.

Keywords: investment, investment climate in Latvia, investment attraction problems, international ratings.

Saturs

Ievads.....	5
1. Investīciju un investīciju vides teorētiskie aspekti.....	7
1.1. Investīciju jēdziens, to būtība un veidi	7
1.2. Investīciju vides jēdziens, tās ietekmējošie faktori.....	16
2. Latvijas investīciju vides raksturojums	23
2.1. Investīciju vides, tās kvalitātes ietekmējošo faktoru novērtējums.....	23
2.2. Investīciju dinamika.....	36
3. Pētījums par investīciju vidi Latvijā.....	44
3.1. Ekspertu interviju analīze	44
3.2. Latvijas uzņēmumu pārstāvju aptaujas rezultātu analīze.....	51
Secinājumi un priekšlikumi	57
Izmantotā literatūra un avoti.....	59
Pielikumi.....	64
1. pielikums. Intervija: Latvijas investīciju vides novērtējums	65
2. pielikums. Aptauja: Latvijas investīciju vides novērtējums	66

Ievads

Bakalaura darba autore izvēlējās veikt pētījumu par investīciju vidi Latvijā, lai izprastu, ar kādiem šķēršļiem ārvalstu investoriem jāsaskaras un kādi ir Latvijas investīciju vides trūkumi.

Bakalaura darba aktualitāte. Darba aktualitāti autore pamato ar ārvalstu piesaistītā kapitāla nozīmību, jo investīcijām ir liela loma stabilas ekonomiskās izaugsmes sekmēšanai valstī un iedzīvotāju dzīves līmeņa celšanu. Tām ir liela nozīme ne tikai valsts tautsaimniecības līmenī, bet arī sekmīgas uzņēmējdarbības pastāvēšanai, jo tieši ar investīciju politiku uzņēmums realizē savas iespējas prognozēt ekonomiskās attīstības tendences un nodrošina spēju tām ātri pielāgoties. Ienākošās ārvalstu investīcijas ir saistītas ar ekonomisko izaugsmi, jaunu zināšanu un tehnoloģiju ieviešanu.

Darba mērķis ir, pamatojoties uz zinātniskās literatūras, statistisko datu avotiem un starptautisko reitingu analīzi, kā arī pētījuma ietvaros veikto ekspertu un uzņēmumu pārstāvju viedokli, identificēt nozīmīgākās investīciju vides problēmas un izstrādāt priekšlikumus Latvijas investīciju vides uzlabošanai.

Lai sasniegtu darba mērķi tiek izvirzīti šādi darba **uzdevumi**:

- pamatojoties uz speciālās zinātniskās literatūras un interneta resursiem, noskaidrot investīciju jēdzienu, to būtību un veidus;
- pamatojoties uz speciālās un zinātniskās literatūras un interneta resursiem, noskaidrot investīciju vides jēdzienu;
- apskatīt valsts lomu un valdības politisko ietekmi investīciju vides pilnveidošanā;
- analizējot un apkopojot starptautiskos un Latvijas statistiskos datus, izpētīt investīciju vidi Latvijā un tās noteicošos faktorus;
- apskatīt investīciju dinamiku Latvijā;
- veikt pētījumu, veicot ekspertu interviju un uzņēmumu aptauju par investīciju vidi Latvijā;
- izstrādāt priekšlikumus investīciju vides kvalitātes uzlabošanai Latvijā.

Darba struktūras pamatojums. Pirmā nodaļa tiek veltīta tam, lai iepazītu un izprastu investīciju jēdzienu, investīciju vides raksturojumu un tās ietekmējošos faktorus, kā arī tiek apskatīta investīciju piesaistes sistēma Latvijā. Pirmā nodaļa sniedz teorētisku pamatojumu par pētāmo tēmu.

Otrajā nodaļā tiek padziļināti apskatīta Latvijas investīciju vide starptautiskajos reitingos, dažādi Latvijas investīciju vides indeksi, uzņēmējdarbības vide un investīciju (uzkrātās ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā, gada laikā saņemtās ārvalstu tiešās investīcijas procentos

pret iekšzemes kopproduktu, uzkrātās ārvalstu investīcijas Latvijas uzņēmumu pamatkapitālā pa darbības veidiem gada beigās un ienākošo ārējo tiešo investīciju struktūras salīdzinājums starp Baltijas valstīm sadalījumā pa tautsaimniecības nozarēm) dinamika. Izpēte atklāj investīciju vides novērtējumu un ietekmējošos faktorus, kam ir svarīga loma ārvalstu investoru investēšanas izvēles izdarīšanai.

Trešajā nodaļā tiek veikts pētījums, lai noskaidrotu ekspertu un uzņēmumu viedokli par investīciju vidi Latvijā. Trešā nodaļa sniedz profesionālāku izpratni par Latvijas investīciju vides priekšrocībām un akcentējamiem trūkumiem.

Katras nodaļas beigās autore apkopo būtiskākos secinājumus. Darba noslēguma daļā tiek formulēti galvenie secinājumi, kas izriet no trīs nodaļu apgūšanas, uz kuru pamata tiek izvirzīti priekšlikumi Latvijas investīciju vides potenciāla uzlabošanai.

Pētījuma metodes. Bakalaura darba izstrādāšanas gaitā tiek izmantota aprakstošās statistikas metode, jo pētījums tiek veikts, balstoties uz statistikas datiem, dažādiem reitingiem un indeksiem. Ekspertu viedokļu noskaidrošanai tiek izmantota kvalitatīvā pētīšanas metode, ekspertu intervijas, jo tā sniedz plašāku un profesionālāku problēmas izpratni. Uzņēmumu viedokļa noskaidrošanai izmantota kvantitatīvā pētīšanas metode – aptauja.

Pētījuma veikšanas periods. Darba statistisko datu analīzes periods ir no 2001. līdz 2014. gadam. Pētījuma perioda izvēle saistīta ar analīzei nepieciešamo statistisko datu pieejamību. Bakalaura darba praktiskās daļas izstrādē dati par uzņēmējdarbības vides raksturlielumiem nebija pilnībā pieejami, līdz ar to atsevišķi jautājumi ir pētīti īsākā vai ilgākā laika periodā. Kvalitatīvās metodes pētīšanas periods ir 2014. gada 5.aprīlis līdz 2.maijs. Kvantitatīvās metodes pētīšanas periods ir 2014.gada 30.marts līdz 20. aprīlis.

Darba teorētiskais un metodoloģiskais pamats. Bakalaura darba pētījuma teorētiskais un metodoloģiskais pamats ir Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldes un Latvijas Bankas statistiskie dati, EUROSTAT dati, ministriju un starptautisko organizāciju interneta mājas lapas, kā arī speciālā ekonomiskā literatūra un internetā pieejamā informācija.

1. INVESTĪCIJU UN INVESTĪCIJU VIDES TEORĒTISKIE ASPEKTI

1.1. Investīciju jēdziens, to būtība un veidi

Ar jēdzienu investīcijas, kas kā termins cēlies no latīņu vārda „invest” – ieguldīt, cilvēkiem nākas saskarties bieži. Ekonomikas pārstāvji investīcijas saista ar valsts ekonomisko izaugsmi, jo investīcijas pozitīvi ietekmē gan valsts attīstību, gan tās iedzīvotāju labklājības līmeņa celšanos. Investīcijas ir ekonomikas izaugsmes nepieciešams nosacījums.

Tā kā dažādu zinātnisko literatūru autoru viedokļi atšķiras, tad investīciju definīcijas ir daudz un dažādas, un, lai rastos priekšstats par investīciju jēdzienu, tālākā tekstā darba autore izvērtēs dažādos literatūras un interneta avotos investīciju definīcijas, būtību un veidus.

20.gadsimta 30. gados britu ekonomists Dž. M. Keinss investīcijas definēja kā ietaupījumus, jo lai varētu investēt, daļa no gūtā ienākuma ir jāpietaupa nevis jānovirza patēriņam.¹

Autors V. Kozlovs par investīcijām apzīmē – „īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa rakstura privātā vai valsts kapitāla ieguldījumu dažādās nacionālās vai ārzemju ekonomikas nozarēs ar mērķi gūt peļņu un/vai sociālstruktūras efektu”.²

Grāmatas „Finanšu menedžments” autore M. Rurāne investīcijām dod šādu definīciju: „investīcijas ir naudas līdzekļi, vērtspapīri vai cits īpašums, ko var novērtēt naudas izteiksmē, kas tiek ieguldīti uzņēmējdarbības vai citas darbības objektos ar mērķi gūt peļņu vai citu derīgu efektu”.³

Par investīcijām var uzskatīt arī indivīdu, uzņēmumu vai valdību izdevumus ar mērķi palielināt savu kapitālu. No individuālo ekonomisko subjektu viedokļa par investīcijām tiek uzskatīta arī īpašuma tiesību iegāde uz jau eksistējošu kapitālu. Taču no valsts viedokļa kopumā par investīcijām tiek uzskatīti ieguldījumi tikai jauna kapitāla veidošanā. Investīcijas ir ekonomikas izaugsmes nepieciešams nosacījums.⁴

Ekonomists G. Lībermanis skaidro investīciju jēdzienu - investīcijas ir tehniski tehnoloģiska progressa pamats, kas sekmē iekšzemes kopprodukta pieaugumu. Tādā kārtā investīcijas nodrošina ekonomisko izaugsmi gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi.⁵

¹ Hirschey M. *Investments: theory and applications*. Harcourt College Publishers, 4-th ed., 2001.860.p.

² Kozlovs V. *Investīciju projektu ekonomiskais novērtējums*. Hipotēku banka, Rīga, 2005. 7. lpp.

³ Rurāne M. *Finanšu menedžments*. Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, Rīga, 2006. 119. lpp.

⁴ Šumilo E., Subbotina T. *Pasaule un Latvija. Ilgtspējīgas attīstības aspekti*. Jāņa Rozes apgāds, Rīga, 2002. 91. lpp.

⁵ Lībermanis G. *Makroekonomika*. Kamene, Rīga, 2007. 66. lpp.

Investīciju avots ir uzkrājumi, tas ir, starpība starp ienākumiem un patēriņu. Uzkrājumi var būt kā pašu, tā arī ārvalstu. Ja netiek veidoti pietiekoši iekšzemes uzkrājumi, tad investīciju veikšanai jāpiesaista ārvalstu uzkrājumi.¹

Apskatot dažādu autoru viedokli par investīciju jēdzienu, autore secina, ka investīciju teorijas atšķiras pēc makroekonomikas un mikroekonomikas līmeņa. Makroekonomikā par investīcijām tiek uzskatīta „visa tā līdzekļu plūsma, kas nav paredzēta patēriņam”², kā arī to nozīme mērāma valsts tautsaimniecības līmenī. Savukārt mikroekonomikā investīcijas sasniedz investoru individuālos mērķus, līdz ar to tās tiek traktētas kā „kapitāla ieguldīšanas veids, kas nodrošina kapitāla vērtības pieaugumu vai saglabāšanu”.³

Investīciju jēdziens tiek lietots arī runājot par kredītiem, valsts kases zīmēm, obligācijām, akcijām un vekseliem. Līdz ar to var secināt, ka pastāv vairāki investīciju veidi.

Investīcijas, atkarībā no pazīmes, apskata pēc resursu piederības, darbības termiņa, investēšanas objekta skaita, ievirzes un stratēģiskā mērķa. Investīciju veidu un formu daudzveidība parādīta to klasifikācijā (skatīt 1.1. tabulu)

1.1.tabula

Investīciju klasifikācija pēc galvenajām pazīmēm⁴

Klasifikācijas pazīme	Investīciju formas
Resursu piederība	<ul style="list-style-type: none"> • Kopīgas • Ārvalstu • Privātās • Valsts
Darbības termiņš	<ul style="list-style-type: none"> • Īstermiņa • Vidēja termiņa • Ilgtermiņa
Investēšanas objektu skaits	<ul style="list-style-type: none"> • Investīciju projekts • Investīciju portfelis
Ievirze	<ul style="list-style-type: none"> • Reālās jeb nefinanšu • Finanšu
Stratēģiskais mērķis	<ul style="list-style-type: none"> • Tiešās • Netiešās

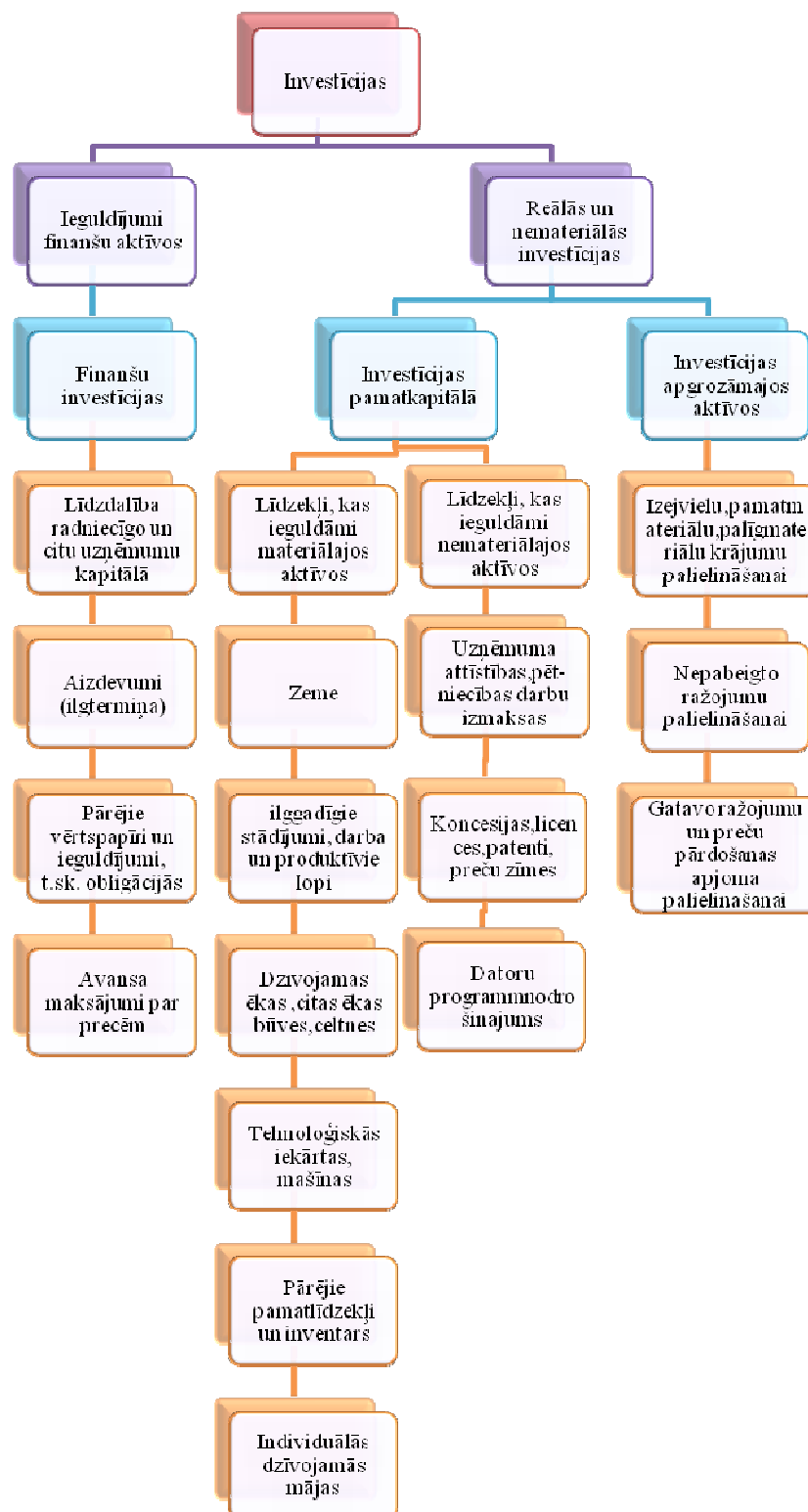
¹ Zakrevskis V. *Fiziskais kapitāls*. Pieejams: http://www.makroekonomika.org/?page_id=60 (skatīts: 15.04.2014.)

² *Par teritoriālo datu izmantošanu attīstības plānošanā*. Pieejams: http://www.rpr.gov.lv/uploads/filedir/Projekti/SIF4/Prezentācijas/09.07.2013_3_Invest.pdf (skatīts 15.04.2014.)

³ turpat

⁴ tabulu [1.1.] izstrādājusi autore, izmantojot literatūras avotus: Kozlovs V. *Investīciju projektu ekonomiskais novērtējums*. Hipotēku banka, Rīga, 2005. 8. lpp. un Krogzeme H. *Finanses un nodokļi*: mācību grāmata; Rīgas Tehniskā universitāte, Inženierekonomikas un vadības fakultāte. Starptautisko ekonomisko sakaru un muitas institūts. Muitas un nodokļu katedra. RTU izdevniecība, Rīga, 2010. 236. lpp.

Atkarībā no ievirzes investīcijas iedala reālās jeb nefinanšu investīcijas un finanšu investīcijas. Nefinanšu un finanšu investīciju struktūra parādīta to klasifikācijā (skat.1.1. attēlu)



1.1.att. Investīciju iedalījums atkarībā no ievirzes ¹

¹ Rurāne M. *Finanšu menedžments*. Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, Rīga, 2006. 109. lpp.

Nefinanšu investīcijas ir naudas ieguldījumi pamatlīdzekļa izveidošanai vai tā atjaunošanai. Izšķir divu veidu nefinanšu investīcijas:¹

- investīcijas pamatkapitālā (investīcijas pamatlīdzekļos un ilgtermiņa nemateriālie ieguldījumi);
- investīcijas krājumu palielināšanai.

Klasificējot reālās investīcijas, tad par tām uzskatāmas ir:²

- investīcijas esošo uzņēmumu un ražošanas paplašināšanai;
- investīcijas, kuras vērstas uz nolietoto iekārtu nomaiņu, ražošanas procesu uzturēšanai;
- investīcijas jaunu uzņēmumu veidošanai citā darbības sfērā;
- investīcijas, kas saistītas ar inovācijām, uzņēmuma modernizāciju.

R. Škapars, profesors un vairāku grāmatu autors, uzskata, ka „tieši nefinanšu investīcijas rada iekšzemes kopprodukta pieaugumu, jaunas darba vietas, nevis finanšu”.³ Autora uzskats skaidrojams ar to, ka uzņēmumi vairāk investē ražošanas iekārtās, preču vai pakalpojumu reklāmās, darbinieku kvalifikācijas celšanā, kā arī investīciju plūsma tiek novirzīta nekustamo īpašumu, mākslas darbu un dārgmetālu iegādei.

Finanšu investīcijas ir naudas ieguldījumi finanšu vai kapitāla tirgū. Valstīs ar labi attīstītiem finanšu tirgiem, cilvēki iegulda dažādos finanšu aktīvos- depozītos, obligācijās un akcijās.⁴

Ar finanšu investīciju palīdzību sabiedrība var ietaupīt daļu no sabiedriskā produkta, to novirzot uz jauna kapitāla izveidošanu, kas sevī ietver kā sabiedrības labklājības līmeņa celšanu, tā ražošanas iespēju paplašināšanas iespējas.

Finanšu investīciju populārākā forma ir akcijas, kas investoram (akcionāram), dod dažādas tiesības, piemēram, tiesības piedalīties akcionāru pilnsapulcē, balsis tiesības kopsapulcē, tiesības saņemt dividendes utt.⁵

Attiecībā uz finanšu investīcijām pielieto jēdzienu investīciju portfelis, bet pašas investīcijas dažādos aktīvu veidos, kas saistīti ar vienotu investīciju politiku, ar kuru parasti tiek saprasta ienesīguma un riska vadība, tiek sauktas par portfeļa investīcijām.⁶

Atkarībā no investēšanas perioda investīcijas iedala īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa investīcijās. Īstermiņa investīciju investēšanas periods ir līdz vienam gadam, vidēja

¹ Škapars R., Šumilo Ē. *Latvijas ekonomikas un sabiedrības pārstrukturizācijas ietekme uz uzņēmējdarbības konkurētspēju un iedzīvotāju dzīves kvalitāti*. Monogrāfija. LU Akadēmiskais apgāds, Rīga, 2006. 103. lpp.

² Kālis I. *Finanšu menedžments*. Latvijas Universitāte, Rīga, 2004. 39. lpp.

³ Škapars R., Šumilo Ē. *Latvijas ekonomikas un sabiedrības pārstrukturizācijas ietekme uz uzņēmējdarbības konkurētspēju un iedzīvotāju dzīves kvalitāti*. Monogrāfija. LU Akadēmiskais apgāds, Rīga, 2006. 103. lpp.

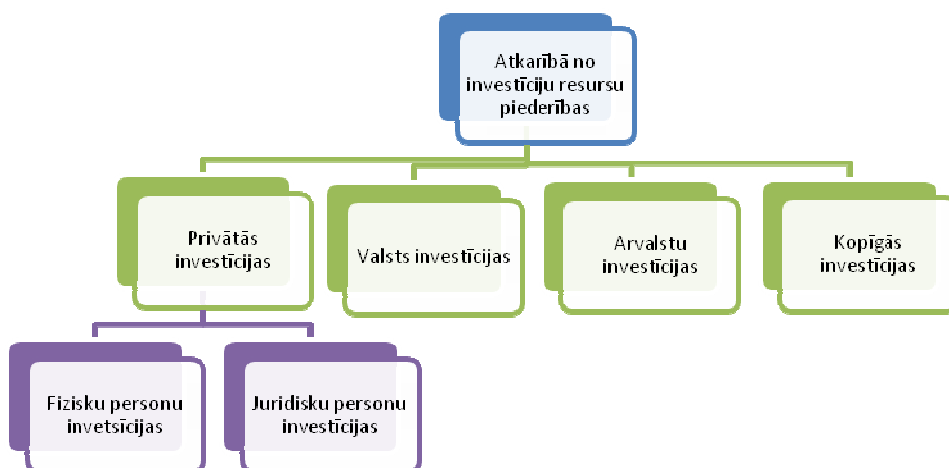
⁴ Smith G. *Investments*. Scott, Foresman and company, London, 1990. 3. p.

⁵ Leonoviča L. *Uzņēmējdarbība un investīcijas*. RTU izdevniecība, Rīga, 2005. 7. lpp.

⁶ Kozlovs V. *Investīciju projektu ekonomiskais novērtējums*. Hipotēku banka, Rīga, 2005. 9. lpp.

termina investīciju investēšanas termiņš ir no viena līdz trīs gadiem, savukārt ilgtermiņa investīcijas ir investīcijas, kuru investēšanas periods ir virs 3 gadiem.

Atkarībā pēc resursu piederības investīcijas iedala privātās, kopīgās, ārvalstu un valsts investīcijās. Uzskatāma investīciju struktūra pēc resursu piederības skatāma 1.2. att.



1.2.att. Investīciju iedalījums atkarībā no resursu piederības¹

Privāto investīciju stimuls ir papildus ienākumu, labumu gūšana nākotnē, savukārt, valsts investīcijām šāda mērķa nav. „Valsts investīcijas pārsvarā tiek veiktas infrastruktūrā un sociālajā sfērā (izglītībā, zinātnē un veselības aizsardzībā)”.² Līdz ar to tām ir svarīga loma stabilas uzņēmējdarbības vides regulēšanai, kā arī normālas sabiedrības funkcionēšanas un attīstības veicināšanai. Valsts investīcijām liela nozīme ir arī sabiedrības drošības jautājumos, medicīniskās palīdzības nodrošinājuma un saimnieciskās vides uzlabošanā.

Viens no biežāk minētajiem investīciju veidiem ir ārvalstu investīcijas. Ārvalstu investīciju termins bieži tiek lietots gadījumos, kad valstij trūkst iekšējo investīciju un ir jāpiesaista ārvalstu investori. „Ārvalstu investīcijas ir investīcijas uzņēmumos, kas darbojas ārpus tās valsts, kuras pilsonis ir investētājs.”³

Ārvalstu investīcijas dalās divās kategorijās – tiešās investīcijas un portfeļieguldījumi.

Ārvalstu tiešās investīcijas ietver investīcijas Latvijā reģistrēto uzņēmumu pašu kapitālā, reinvestēto peļņu, kā arī ieguldījumus uzņēmumu citā kapitālā (ilgtermiņa un īstermiņa kredīti, tirdzniecības kredīti un citas savstarpējas saistības un prasības).⁴

¹ Kutuzova O. *Finanses un kredīts*. Biznesa augstskola Turība, Rīga, 2012. 150. lpp.

² Škapars R., Šumilo Ē. *Latvijas ekonomikas un sabiedrības pārstrukturizācijas ietekme uz uzņēmējdarbības konkurētspēju un iedzīvotāju dzīves kvalitāti*. Monogrāfija. LU Akadēmiskais apgāds, Rīga, 2006. 103. lpp.

³ Šumilo Ē., Subbotina T. *Pasaule un Latvija. Ilgtspējīgas attīstības aspekti*. Jāņa Rozes apgāds, Rīga, 2002. 88. lpp.

⁴ Latvijas Banka. *Ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā*. Pieejams : <http://www.bank.lv/publikacijas/averss-un-reverss/2001-2/arvalstu-tiesas-investicijas-latvija/4566?pop=1&tmpl=component> (skatīts 20.11.2013.)

Ārvalstu tiešās investīcijas saistītas arī ar tehnoloģiju un zināšanu nodošanu, kas ir ļoti nozīmīgas ekonomikas izaugsmei.

Portfeļieguldījumu darījumi ietver īstermiņa un ilgtermiņa finanšu instrumentus. Portfeļieguldījumi tiek klasificēti:¹

- Portfeļieguldījumi kapitāla vērtspapīros - ietver akciju daļu pirkšanu un pārdošanu, ja tās apstiprina nerezidenta līdzdalību rezidenta uzņēmuma vai rezidenta līdzdalību nerezidenta uzņēmuma pamatkapitālā mazāk nekā 10% apmērā. Izņēmums ir gadījumi, kad līdzdalība, kas mazāka par 10%, tiek iegūta tiešā investora uzņēmumā.
- Portfeļieguldījumi obligācijās un parādzīmēs - ietver darījumus, kuru rezultātā nerezidenti, kas nav tiešie investori vai tiešo investīciju uzņēmumi, pērk un pārdod to valdījumā esošos parāda vērtspapīrus, kuru emisijas brīdī noteiktais dzēšanas termiņš pārsniedz vienu gadu. Naudas tirgus instrumentu emisijas brīdī noteiktais dzēšanas termiņš ir līdz vienam gadam ieskaitot.

Starp ekonomisko izaugsmi un ārvalstu tiešajām investīcijām pastāv cieša saikne, jo savstarpēji pastāv divvirzienu attiecības. Izpētot dažādus literatūras un interneta resursus, darba autore secina, ka ārvalstu investīcijas ir atkarīgas no tā, kāda ir ekonomiskā situācija valstī. Tās pozitīvi ietekmē ne tikai valsts tirgu, bet arī uzņēmumus:

- palielina konkurenci vietējā tirgū, līdz ar to notiek konkurētspējas paaugstināšanās;
- jaunu tehnoloģiju ieviešana. Paātrina jaunu tehnoloģiju ieviešanas tempus, pie nosacījuma, ja vietējo uzņēmumu tehnoloģiskais līmenis ir atšķirīgs;
- jaunu zināšanu apgūšana vietējiem uzņēmumiem;
- produkcijas kvalitātes uzlabošanās;
- pamatlīdzekļu atjaunošana.

Var izšķirt četrus ārvalstu investīciju veidus:²

1. Uz jaunu tirgu orientētas ārvalstu tiešās investīcijas - lai piedāvātu preces vietējā un reģionālajā tirgū. Šo ārvalstu tiešo investīciju veidu dēvē arī par horizontālajām investīcijām, jo notiek attiecīgajam uzņēmumam līdzīgu ražotņu izveide valstīs, kas saņem investīcijas.
2. Uz resursiem vai aktīviem orientētas ārvalstu tiešās - meklē dabas resursus, izejvielas un zemas ražošanas izmaksas. Šādi apsvērumi ir pamatā daudziem ārvalstu tiešo investīciju projektiem, kas paredzēti eksportam. Tās tiek dēvētas par vertikālajām

¹ Latvijas Banka. *Statistikā lietotie jēdzieni*. Pieejams : <http://m.bank.lv/statistika/statistika-lietotie-jedzieni/portfeliegunidijumi?pop=1&tmpl=printLietotaisJedziens&itemid=3921&catid=264&lang=lv> (skatīts 20.11.2013.)

² Alašejeva J. *Latvijas Rūpniecības uzņēmumu internacionalizācija : politikas un ārvalstu investīciju ietekme. : atbilstīgi situācijai 2004. gada maijā*. Preses nams, Rīga, 2004. 40. lpp.

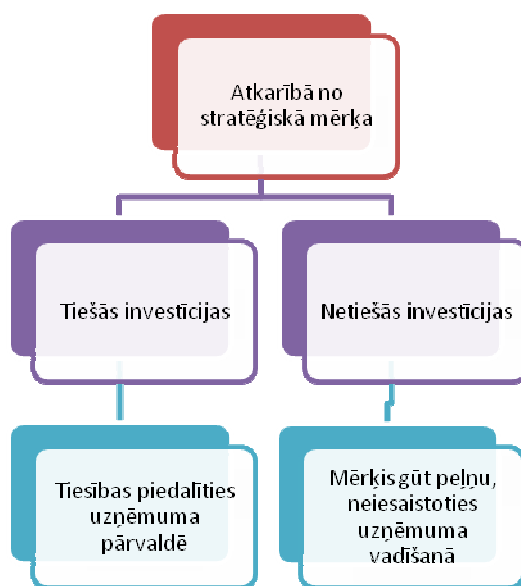
ārvalstu tiešajām investīcijām, jo prasa pārvietot daļu ražošanas procesa uz citu vietu, nevis vienkārši to dublēt.

3. Uz efektivitātes paaugstināšanu orientētas ārvalstu tiešās investīcijas- iegūst no mēroga un vēriena efektiem, saņemot labumu no saimnieciskās darbības ģeogrāfiski atšķirīgās vietās ar kopēju pārvaldību.
4. Uz stratēģiskiem aktīviem orientētas ārvalstu tiešās investīcijas - tiek veiktas, lai iegādātos ārvalstu korporāciju aktīvus, tādējādi veicot investoru ilgtermiņa stratēģisko mērķu sasniegšanu.

Ārvalstu investīciju galvenie riska faktori ir:¹

- 1) režīma nestabilitāte vai nespēja aizsargāt ārvalstniekus pret nemieriem vai noziedzību;
- 2) maza tirgus ietilpība;
- 3) vietējās valūtas kursa, depozīta un kredīta likmju nestabilitāte;
- 4) tirgus risks;
- 5) ražošanas risks.

Pēc stratēģiskā mērķa iedala tiešajās un netiešajās investīcijās. Investīciju iedalījumu atkarībā no stratēģiskā mērķa skatīt 1.3.att.



1.3.att. **Investīciju iedalījums atkarībā no stratēģiskā mērķa**²

Tiešās investīcijas ir ieguldījumi saimnieciskā subjekta statūtkapitālā ar mērķi iegūt tiesības piedalīties šī uzņēmuma pārvaldē.³

Centrālās statistikas pārvalde min, ka „investīcijas var uzskatīt par tiešajām, ja tiešajam ieguldītājam pieder 10% un vairāk no parastajām akcijām vai balsstiesībām, vai ekvivalenta

¹ Bojārs J., Vilne V. *Starptautiskās investīcijas*. LU Starptautisko attiecību institūts, Rīga 1996. 70.-73. lpp.

² Kutuzova O. *Finanses un kredīts*. Biznesa augstskola Turība, Rīga, 2012. 150. lpp.

³ Kālis I. *Finanšu menedžments*. Latvijas Universitāte, Rīga, 2004. 39. lpp.

līdzdalība tiešo investīciju uzņēmumā”.¹ Tiešajām investīcijām raksturīgas ilgtermiņa attiecības starp tiešo investīciju uzņēmumu un investoru. Par tiešo investoru var būt kā fiziska, tā juridiska persona, kā arī uzņēmumu grupas un valsts iestādes. Līdz ar to investori iedalās divos veidos:²

- individuālie investori;
- institucionālie investori.

Individuālie investori ir personas, kas investē savu kapitālu, bet institucionālie investori ir tādas vienības kā investīciju kompānijas, komercbankas, apdrošināšanas kompānijas, pensiju fondi un citas finanšu institūcijas.

Atšķirība starp tiešajām un netiešajām investīcijām ir tāda, ka netiešās investīcijas paredz investora kapitāla ieguldījumu investīciju objektā ar finanšu starpnieku palīdzību. Par netiešām investīcijām var uzskatīt kā ilgtermiņa ieguldījumus dzīvojamās ēkās, pamatlīdzekļos, ilggadīgos stādījumos, utt.

Apskatot investīciju veidus un savstarpējās atšķirības, darba autore secina, ka tām ir liela nozīme ne tikai valsts tautsaimniecības līmenī, bet arī sekmīgas uzņēmējdarbības pastāvēšanai, jo tieši ar investīciju politiku uzņēmums realizē savas iespējas prognozēt ekonomiskās attīstības tendences un nodrošina spēju tām ātri pielāgoties. Veicot investīciju ieguldījumus, uzņēmuma vadītājiem ir jābūt informētiem par ekonomikas stabilitāti valstī un jāapseko perspektīvu iespējas, ko var sekmēt konkrētais ieguldījums. Uzņēmēju lēmumu pieņemšanas ietekmējošie faktori ir:

- investīciju risks;
- investīciju veids;
- investīciju projekta vērtība;
- investīciju projekta daudzveidība;
- finanšu resursu ierobežotība.

Savukārt investoru lēmumu pieņemšanu, kā izmantot savus naudas līdzekļus - ieguldīt finanšu aktīvos vai nefinanšu aktīvos, ieguldīt savā valstī vai arī ārpus tās -, nosaka tādi faktori kā procentu likmes, nodokļu politika, saimnieciskā vide, riska pakāpe. Ir svarīgi, lai valstī būtu pēc iespējas mazāk šķēršļu labvēlīgas investīciju vides uzturēšanai ilgā un prognozējamā laika posmā. Pašiem investoriem ir jāsaprot un jāizpēta ar kādiem riskiem tie var sastapties, veicot ieguldījumus citā valstī. Galvenie ārvalstu tiešo investīciju riska faktori ir šādi:³

¹ LR Ekonomikas ministrija. *Precizētais Gala ziņojums. Investīciju piesaistes sistēmas neatkarīgs novērtējums*. Pieejams : <http://www.em.gov.lv/images/modules/items/23032012.pdf> (skatīts: 24.04.2014.)

² Levišauskaite K. *Investīciju analīze un portfeļa vadība*. Rīga, 2010. 7. lpp.

³ Bojārs J., Vilne V. *Starptautiskās investīcijas*. LU Starptautisko attiecību institūts, Rīga 1996. 70.-73. lpp.

- filiāle ārvalstīs kļūst par vietējo tiesību un jurisdikcijas subjektu;
- kapitālieguldījums ārvalstī pakļauts vietējās politiskās un juridiskās sistēmas nestabilitātei un nacionalizācijas briesmām, kas ir visparastākais riska faktors;
- iespējama cenu kontrole no mērķa valsts puses, kas var samazināt varbūtējo peļņu;
- valūtas kursa un valūtas pārvedumu;
- tik maza vietējā tirgus ietilpība, kas nevar attaisnot investīcijā plānoto ražošanu;
- vietējā valūtas kursa, depozīta un kredīta likmju nestabilitāte;
- peļņas normas risks;
- tirgus risks;
- ražošanas risks.

Riska analīzei un tirgus izpētei ir ļoti liela nozīme. Risku analīze sākas ar tā iemeslu un avotu noskaidrošanu un izvērtēšanu. Apkopojot grāmatas „ Investīciju projektu ekonomiskais novērtējums” autora V. Kozlova riskus, tos var iedalīt kā neprognozējamus un prognozējamus riskus. Kā neprognozējamus riskus var minēt: ekoloģiskais risks, sociālās bīstamības risks, kura izpausmes forma var būt kā terorisms vai vandālisms, makroekonomiskās situācijas maiņas risks, kura izpausme ir cenu, valūtas kursa svārstības, politiskā nestabilitāte u.c. riski. Savukārt kā prognozējamus riskus var minēt: tehniskais risks, darbības risks, kura izpausmes veids ir izejvielu cenu paaugstināšanās, finanšu risks, uzņēmējdarbības risks ar izpausmes veidu – preču un pakalpojumu pieprasījuma izmaiņas -, kā arī citi riski.

Investīciju mērķis ir nodrošināt kvantitatīvu vai kvalitatīvu rezultātu¹, pie minimāla riska līmeņa, līdz ar to ir jāprot pieņemt stratēģiskus lēmumus un „ mērķtiecīgi ir ieguldīt šādos gadījumos:²

- ja tīrais ienākums no ieguldījumiem pārsniedz ienākumus no šo līdzekļu ieguldīšanas bankas depozītā;
- ja investīciju rentabilitātes līmenis ir augstāks nekā inflācijas līmenis;
- ja dotā investīciju projekta rentabilitāte, ņemot vērā laika faktoru (naudas pagaidu vērtību), ir augstāka par alternatīvu projektu rentabilitāti.

Aplūkojot investīciju teorētiskos aspektus, var apkopot investīciju raksturojošās pazīmes:³

- investīcijas ir naudas ieguldīšana;
- investīcijas ir naudas aizdošana uz noteiktu laiku;

¹ Krogzeme H. *Finanses un nodokļi*: mācību grāmata. Rīgas Tehniskā universitāte, Inženierekonomikas un vadības fakultāte. Starptautisko ekonomisko sakaru un muitas institūts. Muitas un nodokļu katedra. RTU izdevniecība, Rīga, 2010. 234. lpp.

² turpat 235. lpp.

³ Rurāne M. *Finanšu menedžments*. Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, Rīga, 2006. 106. lpp.

- investīcijas ir nākotnes naudas plūsma;
- naudas plūsmai ir jākompensē investēto līdzekļu summa, inflācijas procents un nenoteiktība, lai atmaksātos risks;
- investoram par līdzekļu aizdošanu ir jāsaņem zināms ienākums vai peļņa procentu veidā.

Investīcijām ir liela nozīme jebkuras valsts ekonomikā, jo:¹

- investīciju tehnoloģiskā un nozaru struktūra lielā mērā nosaka valsts resursu nacionālo izmantošanu un kopējo saimniekošanas efektivitāti;
- investīcijas palielina valsts ražošanas potenciālu un iespēju nodrošināt ilgtspējīgu ekonomisko izaugsmi.

Aplūkojot investīciju jēdzienu un būtību, autore izdara secinājumus, ka:

- investīciju ieguldījumu pamats ir fizisko un juridisko personu naudas uzkrājumi;
- investīciju būtība ir vīzija par nākotnē iegūstamo labumu no šodienas ietaupījumiem
- visām investīcijām, neatkarīgi no to veida, ir viens vienojošs elements – investīciju vide.

1.2. Investīciju vides jēdziens, tās ietekmējošie faktori

Investīciju vide ir politiska, institucionāla un uzņēmējdarbības vide (kā šodien, tā arī paredzamā nākotnē), kas ietekmē gan ienākumus no investīcijām, gan arī ar investīcijām saistītus riskus. Jautājums par investīciju vidi ir vērsts uz institūcijām, valdību un politiku, kas ietekmē ne tikai investīciju līmeni, bet arī jau esošo investīciju produktivitāti (visus ražošanas faktoros) un vēlmi veikt produktīvās investīcijas ilgā laika periodā.²

Investīciju vides raksturojošie lielumi ir tie, kas atspoguļo uzņēmēju riskus, konkurences attīstības ierobežojumus un ražošanas izmaksas. Apkopojot dažādus literatūras avotus, darba autore secina, ka būtiskākie investīciju vidi raksturojošie lielumi ir:

- valsts nodokļu politika;
- finansējuma pieejamība;
- lēta, bet kvalitatīva darbaspēka pieejamība;
- infrastruktūras stāvoklis;
- valsts ģeopolitiskais stāvoklis;
- valsts politiskā stabilitāte;
- stabila valūta;

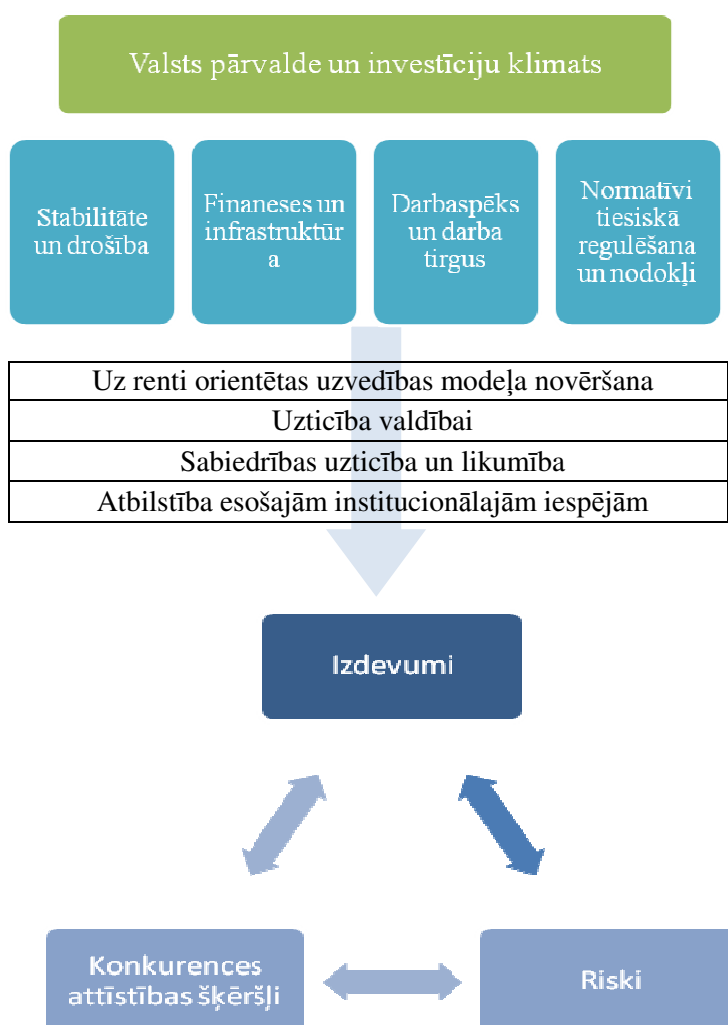
¹ Škapars R., Šumilo Ē. *Latvijas ekonomikas un sabiedrības pārstrukturizācijas ietekme uz uzņēmējdarbības konkurētspēju un iedzīvotāju dzīves kvalitāti*. Monogrāfija. LU Akadēmiskais apgāds, Rīga, 2006. 104. lpp.

² Škapars R., Šumilo Ē., Dunska M. *Nodokļu politikas tiesiskie un ekonomiskie aspekti un to ietekme uz uzņēmējdarbības vidi Latvijā*. Monogrāfija. LU Akadēmiskais apgāds, 2010.34.lpp.

- muitas un tirdzniecības noteikumi;
- cīņa pret korupciju.

Nodokļu politika valstī ir svarīgs investīciju veicinošs instruments, kas ietekmē ekonomikas konkurētspēju. Politiku uzdevums ir veidot elastīgu, godīgu, efektīvu un vienkāršu nodokļu sistēmu. Valdības rīcība un politika ir tā, kas atstāj būtisku ietekmi uz investīciju vidi, jo tā var ietekmēt gan konkurences attīstības ierobežojumus, gan uzņēmēju riskus un ražošanas izmaksas. Vāja likumdošana, makroekonomiskā nestabilitāte, nesakārtota infrastruktūra, kā arī augsts korupcijas līmenis negatīvi ietekmē uzņēmēju investēšanas plānus un samazina investoru motivāciju. Līdz ar to „nodokļu sistēmai jābūt arī saprotamai un stabilai ilgākā laika posmā, lai nodokļu maksātāji varētu pieņemt ilgtermiņa lēmumus”.¹

Analizējot faktorus, kas ietekmē investīciju vidi, ir svarīgi aplūkot valsts lomu investīciju vides pilnveidošanā (skatīt 1.4.att.).



1.4. att. Valsts loma investīciju vides pilnveidošanā²

¹ Kodoliņa – Miglāne I. *Nodokļi Latvijā*. Biznesa augstskola Turība, Rīga, 2007. 20. lpp.

² Škapars R., Šumilo Ē., Dunska M. *Nodokļu politikas tiesiskie un ekonomiskie aspekti un to ietekme uz uzņēmējdarbības vidi Latvijā*. Monogrāfija. LU Akadēmiskais apgāds, 2010. 35. lpp.

Kā redzams 1.4. attēlā, valdības ietekme uz uzņēmēju investēšanas lēmumiem tiek realizēta, saskaņojot oficiālo politiku un valsts organizāciju praktisko darbību tādās jomās kā valsts stabilitāte un drošība, darba tirgus, finanses un infrastruktūra, kā arī nodokļu politikas izstrāde un pilnveidošana. Kā redzams valdībai ir svarīga loma investīciju vides veidošanā, bet nav būtiskas ārējās ietekmes resursu tirgu cenu regulēšanā, risku samazināšanu, kas skar piegādātāju uzticamību un patērētāju un konkurentu reakciju. (skatīt 1.2. tabulu.)

1.2.tabula

Valdības politikas ietekmes iespējas uz investīciju vides faktoriem¹

	Valdībai ir stipra ietekme	Valdībai nav ietekmes
Izmaksas	<ul style="list-style-type: none"> • Korupcija • Nodokļi • Infrastruktūra un finansiālās izmaksas • Darbaspēka tirgus regulēšana • Birokrātija un regulēšanas stiprums 	<ul style="list-style-type: none"> • Tirgus noteiktā izejvielas cena • Attālums līdz izejvielu un gatavas produkcijas tirgiem • Ražošanas mērogu un agregācijas pakāpes radītā ekonomija saistībā ar izmantojamo tehnoloģiju
Riski	<ul style="list-style-type: none"> • Politikas paredzamība un uzticamība • Makroekonomiskā stabilitāte • Īpašumtiesības • Līgumu īstenošana • Īpašuma atsavināšana 	<ul style="list-style-type: none"> • Patērētāju un konkurentu reakcija • Ārējā ietekme • Dabas katastrofas • Piegādātāju uzticamība
Konkurences ierobežojumi	<ul style="list-style-type: none"> • Regulējošās barjeras ienākšanai tirgū un izešanai no tirgus • Konkurences likumi un politika • Finanšu tirgus darbība • Infrastruktūra 	<ul style="list-style-type: none"> • Tirgus lielums un attālums no ražošanas vietas līdz izejvielu un gatavās produkcijas tirgiem • Ražošanas mērogu un agregācijas pakāpes radītā ekonomija saistībā ar atsevišķiem darbības veidiem

Kā redzams pēc 1.2. tabulas, valdībai ir stipra ietekme uz korupcijas, nodokļu, darbaspēka tirgus un birokrātijas stipruma regulēšanu. Šie ir nozīmīgi faktori, kas ietekmē investīciju vidi un uz kuriem tiek vērsta liela uzmanība starptautiskajos pētījumos par labvēlīgām investīciju vidēm pasaulē, līdz ar to ir svarīgi, lai valdība veiktu reformas, kas ietekmētu šo faktoru uzlabošanu.

Kā redzams pēc 1.2. tabulas, tad valdībai ir iespēja regulēt riskus, kas saistīti ar politikas uzticamību un makroekonomisko stabilitāti. Šobrīd stabilas valūtas, EUR, nodrošinājums uzņēmējiem - investoriem sniedz drošības sajūtu, rīkojoties ar peļņas izlietojumu, jo tā tiek

¹ Škapars R., Šumilo Ē., Dunska M. Nodokļu politikas tiesiskie un ekonomiskie aspekti un to ietekme uz uzņēmējdarbības vidi Latvijā. Monogrāfija. LU Akadēmiskais apgāds, 2010. 36. lpp.

uzskatīta par garantiju, ka pēkšņi netiks pieņemts politisks lēmums par naudas devalvāciju, kas ir gadījumos, kad nav vienota valūta.

Valdībai ir būtiska ietekme uz konkurences ierobežojumiem, kas skar konkurences likumus un politiku, kā arī finanšu tirgus darbību. Tā kā Latvijai ir mazs tirgus lielums, zema pirktspēja, mazs piegādātāju daudzums, tad svarīga ir investīciju piesaistes sistēma, kas nodrošina iedzīvotāju pirktspējas celšanu.

Latvijas investīciju piesaistes sistēma tiek organizēta vairākos līmeņos, iesaistoties gan valsts institūcijām un pašvaldībām, gan nevalstiskā un privātā sektora pārstāvjiem.¹

Kā galvenos atbildīgos ārvalstu tiešo investīciju organizāciju formātus var minēt:²

- Lielo un stratēģiski nozīmīgo investīciju projektu koordinācijas padome. Investīciju padomi vada Ministru prezidents, savukārt ekonomikas ministrs pilda priekšsēdētāja vietnieka pienākumus. Padomes sastāvā iekļauti finanšu ministrs, vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs, satiksmes ministrs, izglītības un zinātnes ministrs, ārlietu ministrs un zemkopības ministrs. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra veic padomes sekretariāta funkcijas.
- Trīspusējā sadarbības padome. Padomē ietilpst Ārlietu Ministrija, Ekonomikas Ministrija un Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra, kas darbojas, uz 15.05.2005. noslēgtās „Starppersonu vienošanās par sadarbību starp Latvijas Republikas Ekonomikas ministriju, Latvijas Republikas Ārlietu ministriju un Latvijas Investīciju un attīstības aģentūru, pārstāvot Latvijas ekonomiskās intereses ārvalstīs” pamata. Šajā formātā notiek regulāra institūciju darbību koordinēšana un informācijas apmaiņa, kas ir saistīta gan ar tehniskiem un specifiskiem ārvalstu tiešo investīciju piesaistes jautājumiem, gan ar ārvalstu tiešo investīciju piesaistes pasākumu augsta līmeņa plānošanu.
- Piecpusējā sadarbības padome. Padomē ietilpst Ārlietu Ministrija, Ekonomikas Ministrija, Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera un Latvijas Darba devēju konfederācija. Šajā formātā tiek nodrošināta daudzpusēja sadarbība starp valsts institūcijām un nevalstiskajām organizācijām, kas pārstāv uzņēmēju intereses.

Attēlā atainoti trīs kanāli, caur kuriem potenciālais investors var tikts uzrunāts vai arī iegūt informāciju par ĀTI iespējām Latvijā:³

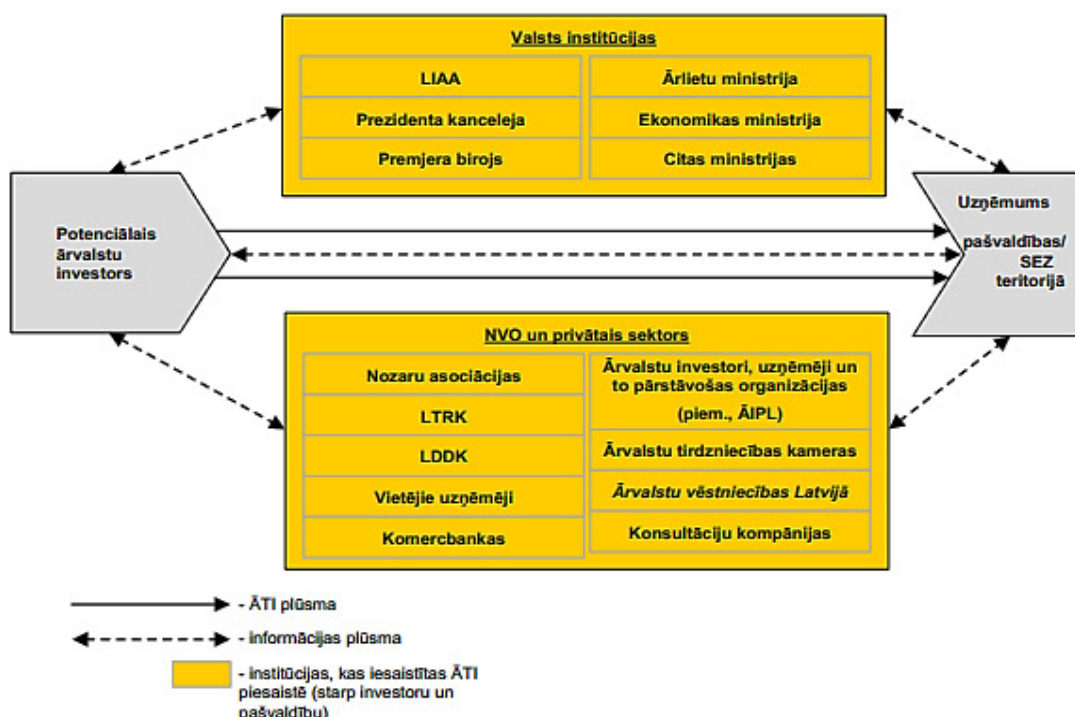
- tas var būt tiešs kontakts ar pašvaldību vai konkrētu uzņēmumu pārstāvjiem;

¹ LR Ekonomikas ministrija. *Precizētais Gala ziņojums. Investīciju piesaistes sistēmas neatkarīgs novērtējums*. Pieejams: <http://www.em.gov.lv/images/modules/items/23032012.pdf> (skatīts: 24.04.2014.)

² turpat

³ turpat

- tā var būt komunikācija ar valsts institūciju pārstāvjiem;
- tā var būt komunikācija ar privātā sektora vai ārvalstu diplomātu pārstāvjiem.



1.5. att. Ārvalstu tiešo investīciju piesaistes procesa dalībnieki¹

Autore iepazīstoties ar informāciju², secināja, ka ar ārvalstu tiešo investīciju piesaisti saistītie dokumenti ir:

- Ārvalstu tiešo investīciju piesaistes stratēģija 2011. –2017.gadam;
- Latvijas preču un pakalpojumu eksporta veicināšanas un ārvalstu investīciju piesaistes pasākumu plāns 2013.-2019.gadam;
- Latvijas nacionālais attīstības plāns 2007.–2013. gadam;
- Uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plāns 2014. - 2020. gadam.

Lai nodrošinātu Ārvalstu tiešo investīciju piesaistes stratēģijā 2011. –2017. gadam noteikto mērķu sasniegšanu, padarītu investīciju piesaisti aktīvāku, tika izstrādāta POLARIS procesa metodika, kas paredz:³

1. Noteikt investīciju mērķa nozares, kurās Latvijā jau ir pieredze, infrastruktūra un iestrādes, kā arī tās, kas būs perspektīvas tuvākajā nākotnē.

¹ LR Ekonomikas ministrija. *Precizētais Gala ziņojums. Investīciju piesaistes sistēmas neatkarīgs novērtējums*. Pieejams : <http://www.em.gov.lv/images/modules/items/23032012.pdf> (skatīts: 24.04.2014.)

² turpat

³ Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra. POLARIS process. Pieejams: <http://www.liaa.gov.lv/lv/investicijas/polaris-process> (skatīts 24.04.2014.)

2. Apkopot un aktualizēt Latvijā pieejamās zināšanas - jaunākos atklājumus ar mērķa nozarēm saistītājās zinātņu sfērās, pētniecībā, kā arī progresīvākos Latvijā jau strādājošo komercsabiedrību produktus un sasniegumus.
3. Piedāvāt ārvalstu investoriem projektus, kas sagatavoti, izmantojot Latvijā pieejamo zinātnisko bāzi, pieredzi un stratēģiskos resursus.
4. Koordinēt sadarbību starp Latvijas valsts, pašvaldību iestādēm, privātā sektora pārstāvjiem un zinātniskā sektoru pārstāvjiem, lai sekmētu jauno investīciju projektu virzību, savlaicīgi novērstu radušās problēmas un apsektu īstenotos projektus nolūkā noskaidrot investoru apmierinātību un ieteikumus biznesa vides uzlabošanai.

Kā kopējais un vienojošais visu dokumentu mērķis ir valsts konkurētspējas celšana.

Uz investīciju un investīciju vides raksturojuma teorētiskā pētījuma rezultātiem, darba autore izdarījusi šādus secinājumus:

1. Investīcijas ir privātu vai juridisku personu naudas izteiksmes ietaupījumu ieguldījumi vai izdevumi, kuru mērķis ir gūt peļņu vai citu derīgu iznākumu nākotnē.
2. Investīciju būtība atšķiras pēc makroekonomikas un mikroekonomikas līmeņa. Makroekonomikas līmenī investīciju nozīme mērāma valsts tautsaimniecības līmenī, bet mikroekonomikā - investīcijas sasniedz investoru individuālos mērķus.
3. Investīcijas, atkarībā no klasifikācijas pazīmes, apskata pēc resursu piederības, darbības termiņa, investēšanas objekta skaita, ievirzes un stratēģiskā mērķa.
4. Pēc resursu piederības investīcijas iedala: kopīgās, ārvalstu, privātās un valsts investīcijās.
5. Valsts investīciju mērķis ir kopēja labuma gūšana sabiedrībai, savukārt privāto investīciju mērķis ir papildus ienākumu guvums ieguldītājam.
6. Starp ekonomisko izaugsmi un ārvalstu tiešajām investīcijām pastāv divvirzienu attiecības. Ārvalstu tiešās investīcijas saistītas ar tehnoloģiju un zināšanu nodošanu, kas labvēlīgi ietekmē saņēmējvalsts ekonomikas izaugsmi. Ārvalstu investīciju plūsma atkarīga no tā, kāda ir ekonomiskā situācija valstī.
7. Atkarībā no ievirzes investīcijas iedala nefinanšu un finanšu investīcijas. Nefinanšu investīcijas saistītas ar naudas ieguldījumiem pamatlīdzekļu izveidei vai atjaunošanai, savukārt finanšu investīcijas – naudas ieguldījumi finanšu vai kapitāla tirgū.
8. Atkarībā no investēšanas perioda investīcijas iedala īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa investīcijās.
9. Pēc stratēģiskā mērķa iedala tiešajās un netiešajās investīcijās. Tiešo investīciju ieguldījuma mērķis ir peļņa un dalība uzņēmuma darbībā. Netiešo investīciju mērķis ir gūt peļņu, neiesaistoties uzņēmuma darbībā.

10. Visām investīcijām, neatkarīgi no to veida, ir viens vienojošs elements – investīciju vide.
11. Investīciju vide ir politisko, institucionālo, ekonomisko un uzņēmējdarbības vides faktoru kopums, kas ietekmē investoru lēmumus veikt vai neveikt investīcijas konkrētajā valstī vai reģionā.
12. Valsts pārvaldei ir nozīmīga loma investīciju vides veidošanā, jo tai ir stipra ietekme nodokļu, korupcijas un birokrātijas regulēšanai, kā arī makroekonomiskās stabilitātes nodrošināšanai.
13. Valdībai nav būtiskas ārējās ietekmes resursu tirgu cenu regulēšanā, risku samazināšanu, kas skar piegādātāju uzticamību un patērētāju un konkurentu reakciju.
14. Galvenie ārvalstu tiešo investīciju piesaistes organizāciju formāti ir: Lielo un stratēģiski nozīmīgo investīciju projektu koordinācijas padome, Trīspusējā padome un Piecpusējā padome.
15. Ārvalstu investīciju dinamika ir investīciju vides indikators, jo investīcijas plūst tur, kur tām ir vislabvēlīgākā investīciju vide.

2. LATVIJAS INVESTĪCIJU VIDES RAKSTUROJUMS

2.1. Investīciju vides, tās kvalitātes ietekmējošo faktoru novērtējums

Latvijas kredītreitings. Par būtisku ārvalstu investīciju piesaistošu faktoru ir uzskatāmas īstermiņa un ilgtermiņa kredītu procentu likmes dažādās valūtās. Latvijas finanšu sektoru veido bankas, apdrošināšanas sabiedrības, līzings sabiedrības un privātie pensiju fondi. Pēc kredītreitinga vērtē valsts un uzņēmumu finansiālo uzticamību.

Kredītreitingu vērtējums ir būtisks, jo ietekmē finanšu resursu cenu, par kādu uzņēmējiem ir iespēja piesaistīt kredītiestāžu finansējumu projekta īstenošanai.¹

Kredītreitinga aģentūru galvenais uzdevums ir sniegt viedokli par novērtētā vērtspapīra vai tā emitenta maksātspējas risku. Kredītreitingi var būt piešķirti valstij, pašvaldībai, lieliem uzņēmumiem, vērtspapīriem neatkarīgi no to emitenta. Pasaules nozīmīgākās kredītreitingu aģentūras, kas katra pēc savas metodoloģijas nosaka un sniedz viedokli par kredītreitingiem, ir Moody's, Standard&Poor's un Fitch.²

Darba autora veidotajā tabulā apskatīts starptautiskās reitingu aģentūras „Moody's Investors Service” valstu kredītreitingi (2.1.tabula).

2.1. tabula

Starptautiskās reitingu aģentūras „Moody's Investors Service” valstu kredītreitingi ilgtermiņa saistībām ārvalstu valūtā par 2010.-2013. gadiem³

Valsts	Reitings	Atšifrējums	Attīstības prognoze
Igaunija 2010	A1	Virs vidējā	Stabila
Igaunija 2011	A1	Virs vidējā	Stabila
Igaunija 2012	A1	Virs vidējā	Stabila
Igaunija 2013	A1	Virs vidējā	Stabila
Lietuva 2010	Baa1	Zem vidējā	Stabila
Lietuva 2011	Baa1	Zem vidējā	Stabila
Lietuva 2012	Baa1	Zem vidējā	Stabila
Lietuva 2013	Baa1	Zem vidējā	Stabila
Latvija 2010	Baa3	Zem vidējā	Stabila
Latvija 2011	Baa3	Zem vidējā	Pozitīva
Latvija 2012	Baa3	Zem vidējā	Pozitīva
Latvija 2013	Baa2	Zem vidējā	Pozitīva

Analizējot darba autores veidoto tabulu var redzēt, ka, salīdzinot ar kaimiņvalstīm Igauniju un Lietuvu, Latvijas kredītreitings ir zemāks. Igaunijas kredītreitings gan 2012. gadā,

¹ LR Ekonomikas ministrija. *Par Ārvalstu tiešo investīciju piesaistes stratēģiju 2011.-2015.gadam*. Pieejams: <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?cat=30353> (skatīts 12.04.2014.)

² Mičūne V. *Kredītreitings: ja tevis nav šeit, vai tevis nav vispār?* Pieejams: <http://www.makroekonomika.lv/kreditreitings-ja-tevis-nav-seit-vai-tevis-nav-vispar> (skatīts 14.04.2014.)

³ tabulu [2.1] izstrādājusi autore, izmantojot Pētījumu Moody's Investors Service 2010.-2013. Pieejams: <http://www.moody.com/researchandratings> (skatīts 14.04.2014.)

gan 2013. gadā ir nozīmēts ar A1, kas nozīmē, ka valsts kredītreitings ir virs vidējā. Lietuvas kredītreitings 2012. un 2013. gadā tiek vērtēts ar Baa1, kas nozīmē, ka tas ir zem vidējā. Savukārt Latvijas kredītreitings gan 2012. gadā, gan 2013. gadā tika vērtēts ar Baa3, kas ir zem vidējā.

Darba autores veidotajā 2.2. tabulā apskatīts starptautisko reitingu aģentūru Latvijas kredītreitings ārvalstu valūtā ilgtermiņā, reitings un prognoze.

2.2 .tabula

Starptautisko reitingu aģentūru Latvijas kredītreitinga ilgtermiņa saistībām ārvalstu valūtā salīdzinājums 2007.-2013. gadiem¹

	Fitch Ratings	Moody's	Standard&Poor's	R&I
2013	BBB+	Baa2	BBB+	BBB
Prognoze	stabils	pozitīvs	pozitīvs	stabils
2012	BBB	Baa3	BBB	BBB-
Prognoze	stabils	pozitīvs	stabils	stabils
2011	BBB-	Baa3	BB+	BB+
Prognoze	stabils	pozitīvs	pozitīvs	pozitīvs
2010	BB+	Baa3	BB+	BB+
Prognoze	stabils	stabils	stabils	negatīvs
2009	BB+	Baa3	BB	BB+
Prognoze	negatīvs	negatīvs	negatīvs	negatīvs
2008	BBB-	A3	BBB-	BBB+
Prognoze	negatīvs	negatīvs	negatīvs	negatīvs
2007	BBB+	A2	BBB+	-
Prognoze	stabils	stabils	negatīvs	-

Analizējot darba autores veidoto tabulu var redzēt, ka reitingu aģentūru piešķirtie kredītreitingi Latvijai no 2008. gada līdz 2011. gadam bija uz robežas starp uzticams un nenoteikts. Iestājoties ekonomiskajai krīzei, kad kritās eksports, samazinājās iekšzemes kopprodukts, Latvijas kredītreitinga vērtējums bija negatīvs, kas nozīmēja, ka nav droši veikt investīcijas.

¹ tabulu [2.2.] izstrādājusi autore, izmantojot Latvijas Valsts kase. Latvijas kredītreitings 2012. Pieejams: http://www.kase.gov.lv/uploaded_files/Kreditreitings/Notikumi_02%2005%202012.pdf (skatīts 10.04.2014.); Latvijas Valsts kase. Kredītreitingu salīdzinājums 2012. Pieejams: http://www.kase.gov.lv/uploaded_files/Kreditreitings/Salidzinajums_13.11.12.pdf (skatīts 10.04.2014.) Latvijas Valsts kase. Kredītreitingu salīdzinājums 2013. Pieejams : http://www.kase.gov.lv/uploaded_files/Kreditreitings/Kreditreitingu-salidzinajums_16.12.2013.pdf (skatīts 10.04.2014.)

2013. gadā Latvija kredītreitinga novērtējumā pakāpusies par vienu pozīciju no BBB uz BBB+ ar stabilu nākotnes prognozi, kas liek secināt, ka Latvijas ekonomika ir uz pareizā ceļa pretī izaugsmei un ir konkurētspējīga salīdzinot ar citām pasaules valstīm. Latvijas novērtējuma prognozes uzlabošanās saistīta ar 2013. gadā pieņemto fiskālās disciplīnas likumu, kura mērķis ir „noteikt tādas fiskālās politikas principus un nosacījumus, kas nodrošina ekonomikas ciklā sabalansētu budžetu, un tādējādi sekmēt ilgtspējīgu valsts attīstību, makroekonomisko stabilitāti un samazināt ārējo faktoru negatīvu ietekmi uz tautsaimniecību.”¹

Analizējot un salīdzinot Latvijas kredītreitingu starp Baltijas valstu kredītreitingiem, autore secināja, ka šobrīd Latvijā nav vērojamas un netiek paredzētas negatīvas ekonomiskās tendences, kas savukārt potenciālajiem investoriem rada pozitīvu signālu tam, ka ir vērts apsvērt domu par naudas ieguldīšanu Latvijā. Bet tā kā investīciju ieguldīšana ir svarīgs un atbildīgs solis, tā lēmumu nedrīkst balstīt tikai uz vienu no investīciju vides raksturojošiem rādītājiem.

Doing Business indekss. Doing Business indekss, “ir starptautisks, salīdzinošs uzņēmējdarbības vides reitings, kurš ik gadus mēra uzņēmējdarbību regulējošās administratīvās procedūras un to piemērošanu dažādās pasaules valstīs”.²

Kopš 2004. gada, kad šis reitings tika izveidots pirmo reizi un tajā tika aplūkota uzņēmējdarbības vide 130 valstīs, ieskaitot Latviju, tas ir pakāpeniski pilnveidots un paplašināts.³

Tas tiek rēķināts kā aritmētiskais vidējais no desmit ekspertu un mikroekonomiskā rakstura uzņēmējdarbības regulācijas slogu raksturojošiem rādītājiem:⁴

- uzņēmējdarbības uzsākšana;
- būvniecības atļauju izsniegšana;
- pieslēgums elektroenerģijai;
- īpašuma reģistrācija;
- kredītu pieejamība;
- investoru tiesību aizsardzība;
- nodokļi;
- pārrobežu tirdzniecība;

¹ LR likums. *Fiskālās disciplīnas likums*. 2013. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=254896> (skatīts 01.05.2014.)

² Pētījums Doing Business. Pieejams: <http://www.doingbusiness.org/rankings> (skatīts 10.04.2014.)

³ LR Ekonomikas ministrija. *Pasaules bankas pētījums Doing Business*. Pieejams : <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?cat=30225> (skatīts 10.04.2014.)

⁴ Pētījums Doing Business. Pieejams : <http://www.doingbusiness.org/rankings> (skatīts 10.04.2014.)

- līgumu izpilde;
- maksātspējas procesa atvieglošana.

Darba autores veidotajā tabulā apskatīts Pasaules Bankas veidotais pētījums „Doing Business” (2.3.tabula).

2.3. tabula

Valstu salīdzinājums Pasaules Bankas veidotajā pētījumā „Doing Business” par 2009.-2013. gadiem¹

	DB 2014	DB 2013	DB 2012	DB 2011	DB 2010	DB 2009	Izmaiņas 2014 pret 2013
Latvija	24	25	21	31	24	27	+1
Lietuva	17	27	26	25	23	26	+10
Igaunija	22	21	19	18	17	24	-1

Analizējot darba autores veidoto tabulu var manīt, ka Pasaules Bankas veidotajā pētījumā „Doing Business” pirms gada, tas ir, 2013. gadā, Latvijas vieta pasaulē, starp trīs Baltijas valstīm, atradās pa vidu starp Igauniju un Lietuvu, tad šobrīd, 2014. gadā, Latvija atrodas pēdējā vietā starp trīs Baltijas valstīm.

Ja paskatās uz situāciju dažus gadus iepriekš, tad 2011. gadā Latvija atradās tikai 31. vietā pēc uzņēmējdarbību motivējošas vides, tomēr 2012. gadā Latvijas vieta šajā sarakstā pieauga par veselām 10 vietām. Tas ir saistīts ar to, ka 2011. gadā Latvijas valdība pieņēma likumu par mazkapitāla sabiedrībām un mikrouzņēmuma nodokli, kas atviegloja uzņēmuma dibināšanas procesu un samazināja nodokļu slogu jaunajiem uzņēmumiem. Šis faktors ir svarīgāks jaunajiem uzņēmējiem un mazajiem un vidējiem komersantiem, taču arī ārvalstu uzņēmējiem šis faktors var šķist būtisks, ja tas vēlas Latvijā nodibināt mazu kompāniju.

2.4. tabulas datos ir atspoguļotas Baltiju valstu pozīcijas „Doing Business” par 2012.-2014. gadam, katrā kritērijā, kas veido kopējo valsts uzņēmējdarbības vides novērtējumu.

¹ tabulu [2.3.] izstrādājusi autore, izmantojot pētījumu Doing Business. Pieejams: <http://www.doingbusiness.org/rankings>. (skatīts 10.04.2014.)

Baltijas valstu Doing Business reitingi 2012. , 2013. un 2014. gadā¹

	Latvija			Igaunija			Lietuva		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Uzņēmējdarbības uzsākšana	51	59	57	44	50	61	101	105	11
Būvniecības atļaujas	112	118	79	89	38	38	47	39	39
Elektroenerģijas pieslēgums	84	89	83	48	55	56	81	80	75
Īpašumu reģistrācija	32	29	33	13	14	15	7	5	6
Kredītu reģistrs	4	3	3	40	40	42	48	52	28
Investoru aizsardzība	65	67	68	65	67	68	65	67	68
Nodokļu maksāšana	67	52	49	51	44	32	62	59	56
Pārrobežu tirdzniecība	15	23	17	3	8	7	28	15	15
Līgumu izpilde	17	21	21	29	28	26	15	16	17
Uzņēmējdarbības izbeigšana	32	46	43	72	70	66	40	43	44

Uzņēmējdarbības uzsākšanā 2014. gadā Latvija valstu vidū ieņem 57. vietu, kas ir par 2 vietām augstāk nekā 2013.gadā. Situācijas uzlabošanos Latvijā varētu skaidrot ar veiktajiem likuma grozījumiem, kas attiecināmi uz pievienotās vērtības nodokļu maksātāja statusa iegūšanas dienu skaitu samazinājumu no 16 dienām, un jaunizveidoto elektronisko reģistrāciju Komercreģistrā.²

Salīdzinot Latvijas vietas pa gadiem, tad redzams, ka 2014. gadā vislielākais pozitīvais kāpums vērojams kategorijā būvniecības atļauju izsniegšana – Latvija ir novērtēta 79. vietā, kas ir par 38. vietām augstāk nekā 2013. gadā. Tas izskaidrojams ar to, ka notikuši grozījumi likumdošanā un būvatļaujas saņemšanas procedūru skaits samazināts no 21 procedūras uz 18 procedūrām, līdz ar to samazinot dienu ilgumu no 205 dienām uz 152 dienām.

Visaugstāko vietu starp visiem rādītājiem, kā arī salīdzinājumā starp Lietuvu un Igauniju, Latvija ieņem godpilno 3. vietu kredītu reģistrā, bet Lietuva 28. vietu un Igaunija - 42.

Pārrobežu tirdzniecībai Baltijas valstīs ievērojamu šķēršļu nav – 2014.gadā Latvija ierindota 17 vietā, kas salīdzinot ar 2013. gadu ir par 6 vietām augstāk, Lietuvas pozīcija 15. vieta paliek nemainīga salīdzinot ar 2013.gadu, bet Igaunija ierindota 7. vietā.

¹ tabulu [2.4.] izstrādājusi autore, izmantojot pētījumu Doing Business. Pieejams: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/latvia> (skatīts 10.04.2014.)

² LR Ministru Kabinets. Politikas plānošanas dokumentu datu bāze. *Uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plāns 2013. - 2014.gadam*. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4300> (skatīts 22.04.2014.)

Igaunijai un Lietuvai ir labi attīstīta nekustamā īpašumu reģistrācija, kur Igaunija 2014.gadā ieņem 15.vietu, bet Lietuva – 6. vieta. Savukārt Latvijai, salīdzinot ar citām Baltijas valstīm, nav tik labs rezultāts - 2014. gadā 33. vieta, kas ir par 4 pozīcijām zemāka salīdzinot ar 2013. gadu. Vietas pazemināšanās izskaidrojama ar to, ka joprojām netiek veiktas būtiskas reformas.

Ja tiks īstenotas uzņēmējdarbības vides uzlabošanas plāna 2013.-2014. gadam ieceres attiecībā uz nekustamā īpašuma reģistrāciju, tad Latvija varētu pakāpties no 33.vietas līdz pat 8.vietai šajā kategorijā.¹

Pozīcijā nodokļu maksāšana Latvija, salīdzinot 2014. gadu ar 2013. gadu, ir uzlabojusi rādītāju par trim vietām, ieņemot 49. vietu. Pozitīvas pārmaiņas radījis pievienotās vērtības nodokļa likmes samazinājums 2012. gadā no 22% likmes uz 21% likmi.

Investoru aizsardzības ziņā Latvija, Igauniju un Lietuvu apskatītajā laika posmā atrodas vienādās pozīcijās - 2012. gadā 65. vieta, 2013. gadā- 67. vieta, bet 2014. gadā – 68.vieta. Rodas secinājumi, ka ir jāveic nopietnas reformas, lai šis rādītājs uzlabotos.

Pēc uzņēmējdarbības izbeigšanas vietu rādītājiem, autore secina, ka Baltijas valstīs ir sarežģīta un laikietilpīga uzņēmējdarbības izbeigšana. Latvija „Doing Business” pētījumā 2012. gadā ieņēma 32. vietu, 2013.gadā - 46.vietu, bet 2014 gadā- 43. vietu. Pozīciju uzlabošanās par 3 vietām, 2014. gadu salīdzinot ar 2013. gadu, sekmēja 2010. gadā ieviestie grozījumi Latvijas Maksātspējas likumā, kas paredzēja atvieglot maksātspējas procesu un ilgumu.

Globālās konkurētspējas indekss. Globālās konkurētspējas indeksā, valstu konkurētspēja tiek noteikta izmantojot 12 konkurētspējas rādītājus, pēc kuriem tad tiek arī vērtētas visas valstis.

Pasaules konkurētspējas pētījuma 12 rādītāji:²

- institūcijas;
- infrastruktūra;
- makroekonomiskā stabilitāte;
- veselība un pamatizglītība;
- augstākā izglītība un apmācības;
- preču tirgus efektivitāte;
- darba tirgus efektivitāte;

¹ LR Ministru Kabinets. Politikas plānošanas dokumentu datu bāze. *Uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plāns 2013. - 2014.gadam*. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4300> (skatīts 22.04.2014.)

² LR Ministru Kabinets. *Valsts konkurētspējas novērtējuma un ilgtspējīga valsts konkurētspējas uzraudzības modeļa izstrāde*. Pieejams: <http://www.mk.gov.lv/esstrukturfondi/vk-realizetie-projekti/strukturaloreformuistenosana/reformu-novertejumi-un-petijumi/?print> (skatīts 22.04.2013.)

- finanšu tirgus efektivitāte;
- tehnoloģiju gatavība;
- tirgus apmērs;
- komercdarbības attīstība;
- inovācijas.

Darba autores veidotajā tabulā apskatīts Pasaules ekonomikas foruma veidotais pētījums „The Global Competitiveness report”, kura ietvaros tika izveidots Globālais konkurētspējas indekss (skatīt 2.5.tabula).

2.5. tabula

Valstu salīdzinājums pēc Pasaules ekonomikas foruma izveidotā Globālā konkurētspējas indeksa par 2009/2010.-2012/2013.-2013/2014 gadiem¹

Valsts	CGI vieta 2013/2014	CGI vieta 2012/2013	CGI vieta 2011/2012	CGI vieta 2010/2011	CGI vieta 2009/2010	Izmaiņas 2013/2014 pret 2012/2013
Šveice	1	1	1	1	1	0
Singapūra	2	2	2	3	3	0
Zviedrija	6	4	3	2	4	-2
Igaunija	32	34	33	33	35	+2
Lietuva	48	45	44	47	53	-3
Latvija	52	55	64	70	68	+3

Kā redzams pēc Globālās konkurētspējas ziņojuma 2013/2014, Latvija pakāpusies par trim pozīcijām – līdz 68. vietai. Iepriekšējā gadā Latvija Globālās konkurētspējas reitingā ierindojās 55. vietā. Šis rādītājs ir uzlabojies pateicoties ekonomikas augšupejai Latvijā. Darba autores veidotajā tabulā var manīt, ka Latvijas kaimiņvalstis Lietuva un Igaunija pēc Globālās konkurētspējas indeksa atrodas ievērojami augstāk nekā Latvija. Igaunija, kas starp Baltijas valstīm ir viskonkurētspējīgākā, atrodas 32. vietā, bet Lietuva - 48. vietā. Darba autore ir izpētījusi un secinājusi, ka Latvijas reitings ir tik zems, tādu faktoru dēļ kā neuzticēšanās politiķiem, valdības līdzekļu izšķērdēšana, valsts budžeta bilance, aizdevumu izsniegšana, banku reputācija, vietējo piegādātāju daudzums, nodokļu apjoms un to radītās sekas.

¹ tabulu [2.5.] izstrādājusi autore, izmantojot pētījumu The Global Competitiveness report 2011.- 2012. Pieejams: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf (skatīts 11.04.2014.); Pētījums The Global Competitiveness report 2012.-2013. Pieejams: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_Report_2011-12.pdf (skatīts 11.04.2014.); Pētījums The Global Competitiveness report 2013.-2014. Pieejams: <http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2013-2014> (skatīts 11.04.2014.)

Vērtējot pēc Globālās konkurētspējas atsevišķiem kritērijiem¹, Latvijai vislabāk novērtētās pozīcijas ir vietējās konkurences intensitāte, kur pasaulē tā ieņem 34.vietu pasaulē, darba samaksa un produktivitāte, kur Latvija ieņem 20. vietu un algas noteikšanas elastība - 13.vieta. Latvijā augsti tiek novērtēta tehnoloģijas pieejamība, kur Latvija starp pasaules valstīm ieņem 45. vietu. Kaut arī kā viens no viszemākajiem novērtējumiem saņemts par vietējo piegādātāju daudzumu – 114.vieta, pozitīvs novērtējums saņemts piegādātājos pēc kvalitātes- 53.vietas. Autore secina, ka pastāv cieša saistība starp piegādātāju daudzuma zemo novērtējumu un tirgus izmēru, kur Latvija ieņem 2014.gadā 98.vietu pasaulē. Ja tirgus izmērs ir mazs, tad arī piegādātāji ir maz, jo pastāv liela savstarpējā konkurence.

Apskatot investīciju vidi ietekmējošos kā pozitīvos, tā negatīvos faktorus, darba autore secina, ka šiem faktoriem ir svarīga loma uz investīciju veidu un apjomu ienākšanu Latvijas ekonomikā, kā arī tie var stimulēt vai bremsēt ekonomisko aktivitāti un uzņēmumu konkurētspēju. Domājams, ka 2015. gadā šie rādītāji varētu būt vēl vairāk uzlabojušies, pateicoties ekonomikas augšupejai un veiktajām reformām, kas veicina uzņēmējdarbības attīstību.

Korupcijas uztveres indekss. Starptautiskā pretkorupcijas organizācija Transparency International Korupcijas uztveres indeksu nosaka jau kopš 1995.gada.² Latvija vērtēto valstu vidū iekļauta kopš 1998.gada. Indekss sniedz viegli saprotamu novērtējumu par to, kā eksperti un uzņēmēji vērtē korupcijas līmeni un tā izmaiņas valsts pārvaldē un pārējā publiskajā sektorā. “Ar jēdzienu „korupcija” indeksā tiek saprasta amatpersonai uzticētās varas izmantošana privātam labuma”.³

Starptautiskās organizācijas „Transparency International” veidotais korupcijas uztveres indekss tiek noteikts, ņemot vērā ekspertu novērtējumus un sabiedriskās doma aptaujas. Indekss tiek vērtēts skalā no 1 līdz 10, kur 1 ir ļoti augsta korupcija un 10 ir no korupcijas brīva valsts.⁴

Lai noteiktu valsts korupcijas līmeni, darba autore aplūkoja starptautiskās pretkorupcijas organizācijas "Transparency International" veidoto valstu korupcijas uztveres indeksu par 2002.-2013. gadiem (skatīt 2.6.tabula)

¹ Pētījums The Global Competitiveness report 2013.-2014. Pieejams: <http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2013-2014> (skatīts 11.04.2014.)

² Pētījums Transparency International. *What we do*. Pieejams: <http://www.transparency.org/research/cpi/overview> (skatīts 20.04.2014.)

³ *2011.gadā korupcijas uztveres indekss liecina par korupcijas kultūras nostiprināšanos Latvijā*. Pieejams : <http://delna.lv/2011/12/01/korupcijas-uztveres-indekss-2011-rezultati/> (skatīts 13.02.2014.)

⁴ Pētījums Transparency International 2012. Pieejams : <http://cpi.transparency.org/cpi2012/results/> (skatīts 13.02.2014.)

Valstu salīdzinājums pēc organizācijas “Transparency International” veidotā korupcijas uztveres indeksa par 2002.-2013. gadiem¹

Valsts	Vieta 2013. g.	Indekss											
		2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002
Jaunzēlande	1	91	90	95	93	94	93	94	96	96	95	95	94
Vācija	12	78	79	80	79	80	79	78	80	82	77	73	74
Igaunija	28	68	64	64	65	66	66	65	67	64	55	56	50
Lietuva	43	57	54	48	50	49	46	48	48	48	46	47	48
Latvija	49	53	49	42	43	45	50	48	47	42	40	38	37
Turcija	53	50	49	42	44	44	46	41	38	35	32	31	32
Kuba	63	46	48	42	37	44	43	42	35	38	37	46	-

Aplūkojot tabulu Nr. 2.6. darba autore secina, ka 2013. gadā visbrīvākā valsts no korupcijas ir Jaunzēlande.

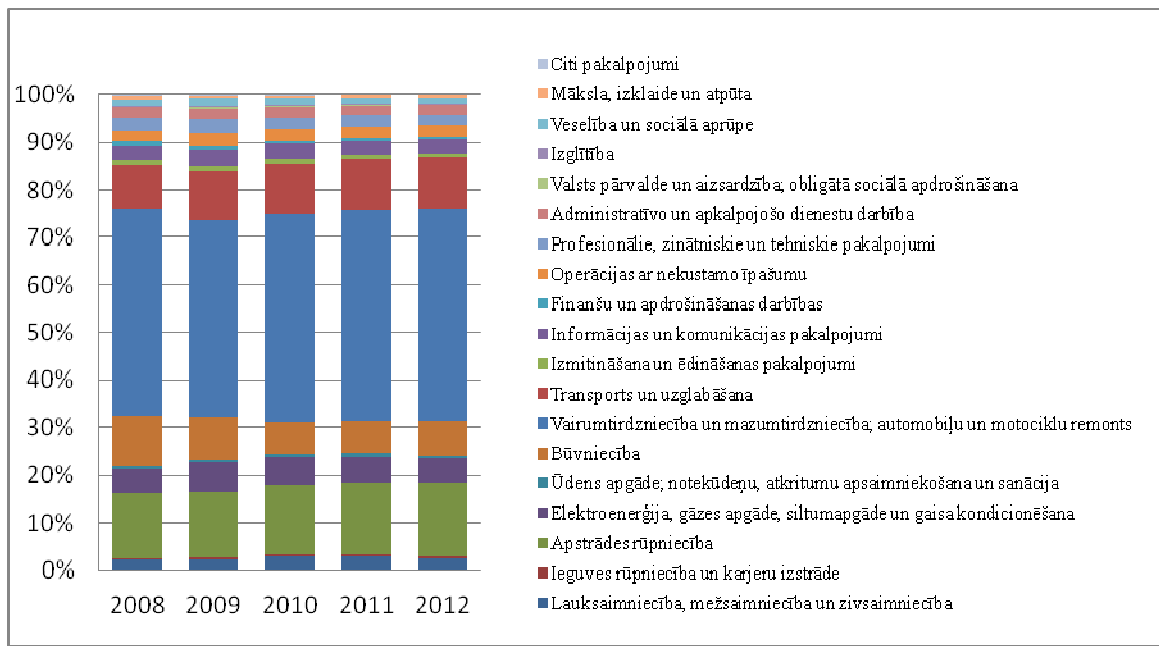
Aplūkojot trīs Baltijas valstu indeksus redzams, ka Latvija šajā reitingā atrodas viszemāk - 49. vietā. Attiecīgi Igaunija 28. vietā un Lietuva 43. vietā pasaulē. Apskatot Igaunijas indeksa izmaiņas 10 gadu laikā redzams, ka ievērojamu kāpumu Igaunija piedzīvoja 2005. gadā, kad indekss palielinājās par 9 indeksa punktiem attiecībā pret 2004. gadu. Arī Latvijā un Lietuvā 2005. gadā pieauga korupcijas uztveres indeksa rādītāji, taču kāpums nebija tik liels, tikai 2 indeksa punkti.

Latvijas korupcijas uztveres indekss no 2002. gada stabili auga un no 37 indeksa punktiem tas pieauga līdz 50 indeksa punktiem. 2008. gadā, kas ir augstākais rādītājs Latvijā līdz šim. Taču globālā ekonomiskā krīze deva ievērojamu triecienu korupcijas uztveres indeksa rādītājos, jo sākot ar 2009. gadu rādītāji sāka kristies, un 2011. gadā šis rādītājs vairs bija tikai 42 indeksa punkti. Interesanti, ka 2011. gada rādītājs 42 indeksa punkti bija vēl divām citām pasaules valstīm Turcijai un Kubai, ar kurām Latvija dalīja 61. vietu.

Latvijas korupcijas uztveres indekss nerada pozitīvu tēlu ārvalstu investoriem par Latviju, un tas daudz parāda par uzņēmējdarbības un politisko vidi Latvijā.

Uzņēmējdarbība Latvijā. Lai noteiktu, kuras nozares Latvijā sniedz lielāko apgrozījumu, un kuras nozares ir vismazāk pārstāvētas, nepieciešams apskatīt uzņēmumu neto apgrozījumu piecu gadu griezumā pa darbības veidiem (skatīt 2.1.att.).

¹ tabulu [2.6.] izstrādājusi autore, izmantojot pētījumu Transparency International 2013. Pieejams: <http://cpi.transparency.org/cpi2013/results/> (skatīts 13.02.2014.)



2.1.att. Latvijas uzņēmumu neto apgrozījums pa darbības veidiem par 2008.-2012.gadiem (milj.EUR) ¹

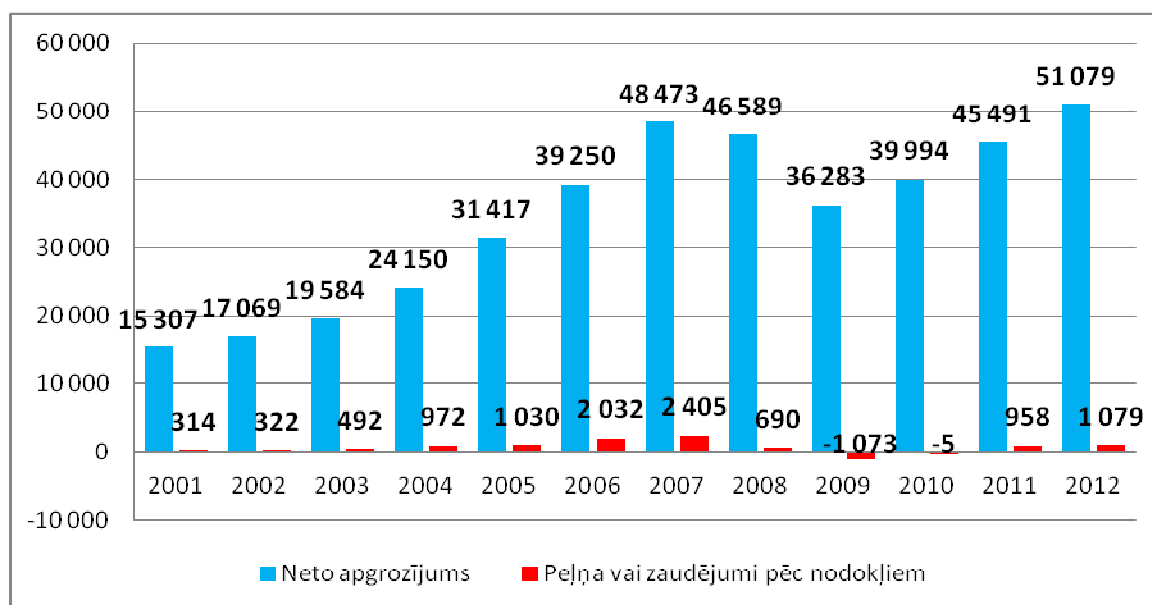
Aplūkojot autora izveidoto grafiku redzams, ka visienesīgākās uzņēmējdarbības nozares Latvijā ir: vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; būvniecība, apstrādes rūpniecība; transports un uzglabāšana; elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde. Potenciālajam ārvalstu investoram vajadzētu ņemt vērā šos faktus, un izšķirties par vienu no diviem soļiem, vai nu investēt esošajās nozarēs, vai nu ieguldīt naudu nozarēs, ar ne tik lielu apgrozījumu, taču ar mazāku konkurenci.

Ja aplūko autores izveidoto grafiku, tad procentuāli sadalījums pa nozarēm ir palicis gandrīz nemainīgs cauri gadiem. Salīdzinot 2010. ar 2011. gadu, tad pieaugums ir bijis visās tautsaimniecības nozarēs, izņemot veselību un sociālo aprūpi, valsts pārvaldi, izglītību un citus pakalpojumus. Šajās nozarēs kritums ir ļoti minimāls, līdz ar to var teikt, ka līmenis nozarē ir palicis nemainīgs. Lielākais pieaugums ir novērojams vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības nozarē, kur apgrozījums 2011. gadā ir pieaudzis par 2,61 miljardiem eiro. Tāpat pieaugums novērojams apstrādes rūpniecībā, kur apgrozījums 2011. gadā pieaudzis par 1 miljardu eiro, transports un uzglabāšana, kur apgrozījums pieaudzis par 615 miljoniem eiro un būvniecībā, kur apgrozījums pieaudzis par 464 miljoniem eiro. Lielākais apgrozījuma kritums piedzīvots veselības un aprūpes nozarē, kur tas ir samazinājies par 10 miljoniem eiro.

¹ attēlu [2.1.] izstrādājusi autore, izmantojot LR Centrālās statistikas pārvalde. Uzņēmumu neto apgrozījums pa darbības veidiem. Pieejams: <http://data.csb.gov.lv/DATABASE/ekfin/lkgad%20statistikas%20dati/Uz%C5%86%C4%93m%C4%93jdarb%C4%ABbas%20finanses/Uz%C5%86%C4%93m%C4%93jdarb%C4%ABbas%20finanses.asp> (skatīts 10.03.2014.)

Savukārt veicot salīdzinājumu starp 2011. gadu un 2012.gadu, tad var manīt, ka nav manāms krass kāpums starp procentuālo sadalījumu starp nozarēm. Lielākie kāpumi novērojami vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības nozarē, kur apgrozījums 2012. gadā pieaudzis par 2,58 miljardiem eiro, kā arī nozarē māksla, izklaide un atpūta, kur pieaugums ir 39 miljoni eiro.

Darba autore aplūkoja arī kopējo visu Latvijas uzņēmumu apgrozījumu un peļņu par 2001.-2012. gadam (skatīt 2.2.att.).



2.2.att. Uzņēmumu neto apgrozījums un peļņa vai zaudējumu salīdzinājums par 2001.-2012.gadiem (milj. EUR) ¹

Darba autores veidotajā attēlā redzams, ka visaugstāko apgrozījuma un peļņas punktu uzņēmumi Latvijā sasniedza 2012. gadā. Kopējais uzņēmumu apgrozījums 2012. gadā sasniedza 51,07 miljardus eiro, bet uzņēmumu peļņa pēc nodokļiem bija 1,07 miljardu eiro. 2009. gadā globālās ekonomiskās krīzes iespaidā uzņēmumu rādītāji dramatiski pasliktinājās un uzņēmumu kopējais apgrozījums nokritās līdz 36,3 miljardiem eiro, bet zaudējumi sasniedza 1.07 miljardus eiro. 2010. gadā uzņēmumu kopējais apgrozījums jau sāka pieaugt un sasniedza 39,99 miljardus eiro. 2011. gadā apgrozījuma rādītāji ir auguši par 5,5 miljardiem eiro, un uzņēmumi ir strādājuši ar kopējo peļņu 958 miljoni eiro.

Investori, izvērtējot makroekonomiskās vides kvalitātes rādītājus, īpašu uzmanību pievērš kvalificētam un viegli pieejamam zemu izmaksu darbaspēkam. Lai investors saprastu,

¹ attēlu [2.2.] izstrādājusi autore, izmantojot LR Centrālā statistikas pārvaldes datus. Uzņēmumu neto apgrozījums un peļņa vai zaudējumu salīdzinājums. Pieejams: <http://data.csb.gov.lv/DATABASE/ekfin/lkgad%C4%93jie%20statistikas%20dati/Uz%C5%86%C4%93m%C4%93jdarb%C4%ABbas%20finanses/Uz%C5%86%C4%93m%C4%93jdarb%C4%ABbas%20finanses.asp> (skatīts 03.04.2014.)

kādas noteiktā valstī ir darbaspēka izmaksas, nepieciešams aplūkot vidējās darba algu Latvijā, kā arī tās salīdzinājumu starp vairākām Eiropas valstīm.

2.7. tabula

Iedzīvotāju naudas ieņēmumi Latvijā par 2007.-2013. gadiem (vidēji mēnesī, eiro)¹

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Strādājošo mēneša vidējā darba samaksa bruto (EUR)	566	682	655	633	660	685	716
Strādājošo mēneša vidējā darba samaksa neto (EUR)	407	498	486	450	470	488	516

Darba autores veidotajā attēlā redzams, ka 2013. gadā vidējā alga Latvijā bija 716 EUR, kas, salīdzinot ar rādītājiem 2012. gadā, kāpusi par 4.6%, un ir vēsturiski visaugstākais rādītājs Latvijas vēsturē. Vidējā darba samaksa pēdējo trīs gadu laikā palielinājusies vienmērīgi. Kā redzams pēc darba autores veidotās tabulas, tad 2012. gadā vidējā alga Latvijā 685 EUR pārsniedza pirmskrīzes vidējo algas rādītāju līmeni. Zemās darbaspēka izmaksas var būt izskaidrojamas ar augstu bezdarba līmeni valstī, jo darba devējiem ir iespēja algot kvalificētus darbiniekus par zemākām izmaksām, ko nodrošina sīvā konkurence darba ņēmēju starpā.

Bieži vien, investori pieņem lēmumu investēt tieši reģionos, kur ir augsts bezdarba līmenis, jo tur var atrast kvalificētus darbiniekus, kuri ir motivēti strādāt.²

Bet vērā ņemamas ir arī bezdarba radītās sekas, ko investoriem nevajadzētu aizmirst³:

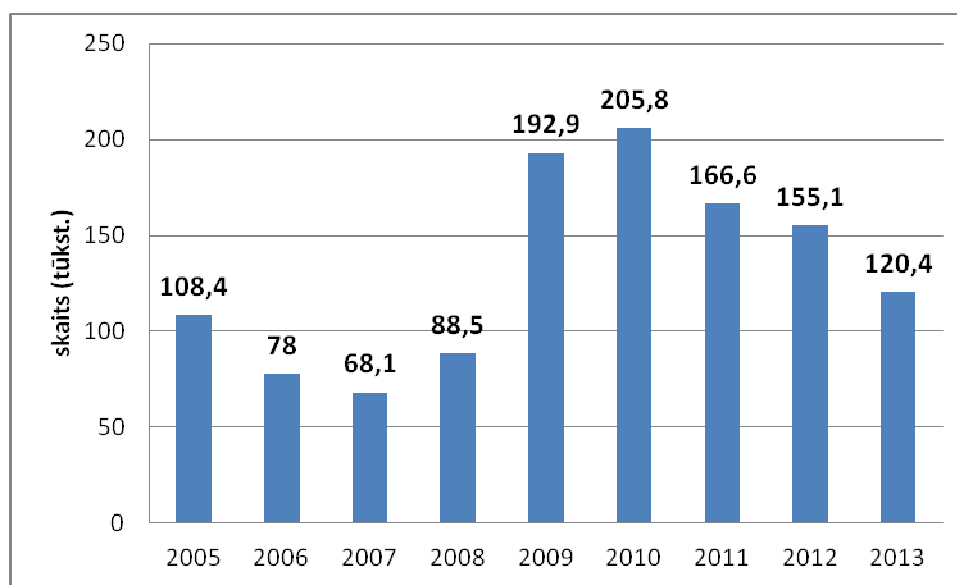
- krītas cilvēciskā kapitāla kvalifikācija un kvalitāte, zūd darba pieredze un iemaņas;
- cilvēks zaudē pašcieņu un ticību saviem spēkiem, trūkst pašrealizācijas darbā.

Lai gūtu priekšstatu par bezdarba situācijas izmaiņām Latvijā, darba autore aplūkoja bezdarba izmaiņas no 2005. gada līdz 2013. gadam.

¹ tabulu [2.7.] izstrādājusi autore, izmantojot LR Centrālās statistikas pārvaldes datus. *Iedzīvotāju ieņēmumi – galvenie rādītāji*. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/iedzivotaju-ienemumi-galvenie-raditaji-30268.html> (skatīts 03.04.2014.)

² LR Ekonomikas ministrija. *Informatīvais ziņojums par makroekonomisko situāciju valstī 2012*. Pieejams : http://www.em.gov.lv/images/modules/items/tsdep/makro_situac_valsti/EMZino_16_260412.pdf (skatīts 13.04.2014.)

³ Bikse V. *Ekonomikas teorijas pamatprincipi*. Izglītības soļi, Rīga, 2007. 289. lpp.



2.3. att. **Bezdarbnieku skaits Latvijā par 2005.-2013.gadiem (tūkst.)¹**

Vislielākais bezdarbnieku skaits vērojams pēckrīzes laikā no 2008. gada līdz 2010.gadam, sasniedzot 205.8 tūkstošu bezdarbnieku atzīmi 2010.gadā. Sākot no 2010. gada bezdarbnieku skaits katru gadu samazinās. 2013. gadā salīdzinot ar 2010. gadu samazinoties gandrīz par pusi. 2013. gadā bezdarbnieku skaits salīdzinot ar 2012. gadu samazinājies par 22,4%.

2013. gadā reģistrēto bezdarbnieku skaits būtiski pārsniedza darba piedāvājumu skaitu. Uz katru brīvo darbvietu 2013. gada janvārī pretendēja 29 bezdarbnieki.²

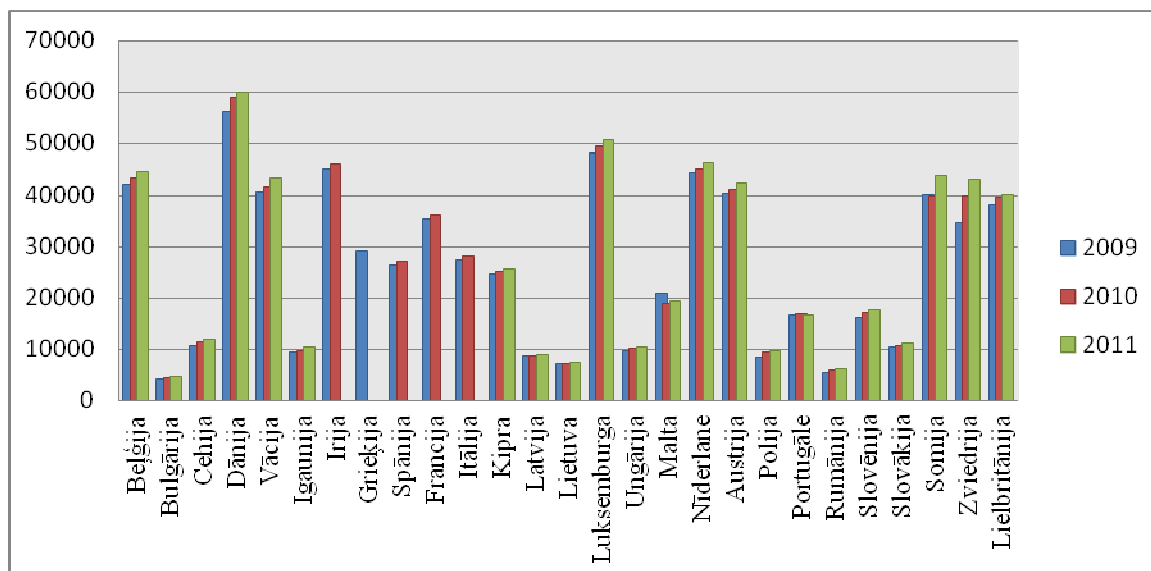
Pēc jaunākajiem pieejamiem janvāra datiem par bezdarbnieku skaitu valstī, 2014. gadā manāma situācijas uzlabošanās, jo “uz katru brīvo darbvietu 2014.gada janvārī pretendēja 21 bezdarbnieks”.³

Pēc bezdarbnieku situācijas aplūkošanas Latvijā, darba autore secina, ka pie šobrīd pastāvošās lielās savstarpējās konkurences darba ņēmēju starpā, investoriem ir pieejams darbaspēks par salīdzinoši zemām izmaksām. Lai saprastu, cik lēts ir šis darbaspēks salīdzinājumā ar citām Eiropas valstīm, darba autore apskata, kāds ir Latvijas iedzīvotāju ienākumu līmenis attiecībā pret citām Eiropas valstīm, salīdzinot vidējo algu pa valstīm gada griezumā.

¹ attēlu [2.3.] izstrādājusi autore, izmantojot LR Centrālās statistikas pārvaldes datus. Bezdarbnieku skaits. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv/> (skatīts 18.04.2014.)

² Nodarbinātības valsts aģentūra. *Bezdarba situācija valstī 2013.gads*. Pieejams: www.nva.gov.lv (skatīts 05.03.2014.)

³ Nodarbinātības valsts aģentūra. *Bezdarba situācija valstī 2014.gads*. Pieejams: www.nva.gov.lv (skatīts 05.03.2014.)



2.4.att. Vidējā alga Eiropas Savienības valstīs par 2009.-2011.gadiem (EUR gadā)¹

Aplūkojot un analizējot 2.4.att., skaidri redzams, ka uz Eiropas attīstīto valstu fona, algas Latvijā ir salīdzinoši zemas. Augstākā alga 2011. gadā Eiropā ir Dānijā, kur iedzīvotāji vidēji saņem 60 tūkst. EUR gadā, tai seko Luksemburga un Nīderlande ar attiecīgi ar 50,5 tūkst. EUR gadā un 46,3 tūkst. EUR gadā.

Ja salīdzina Latviju ar kaimiņvalstīm Lietuvu un Igauniju, tad redzams, ka 2011. gadā augstākie ienākumi Baltijas valstīs bija Igaunijā, kur iedzīvotāji nopelna vidēji 10,4 tūkst. EUR gadā, tai seko Latvija ar 8,9 tūkst. EUR ienākumiem gadā, un zemākie ienākumi ir Lietuvā, kur vidējie gada ienākumi sasniedz 7,4 tūkst. EUR.

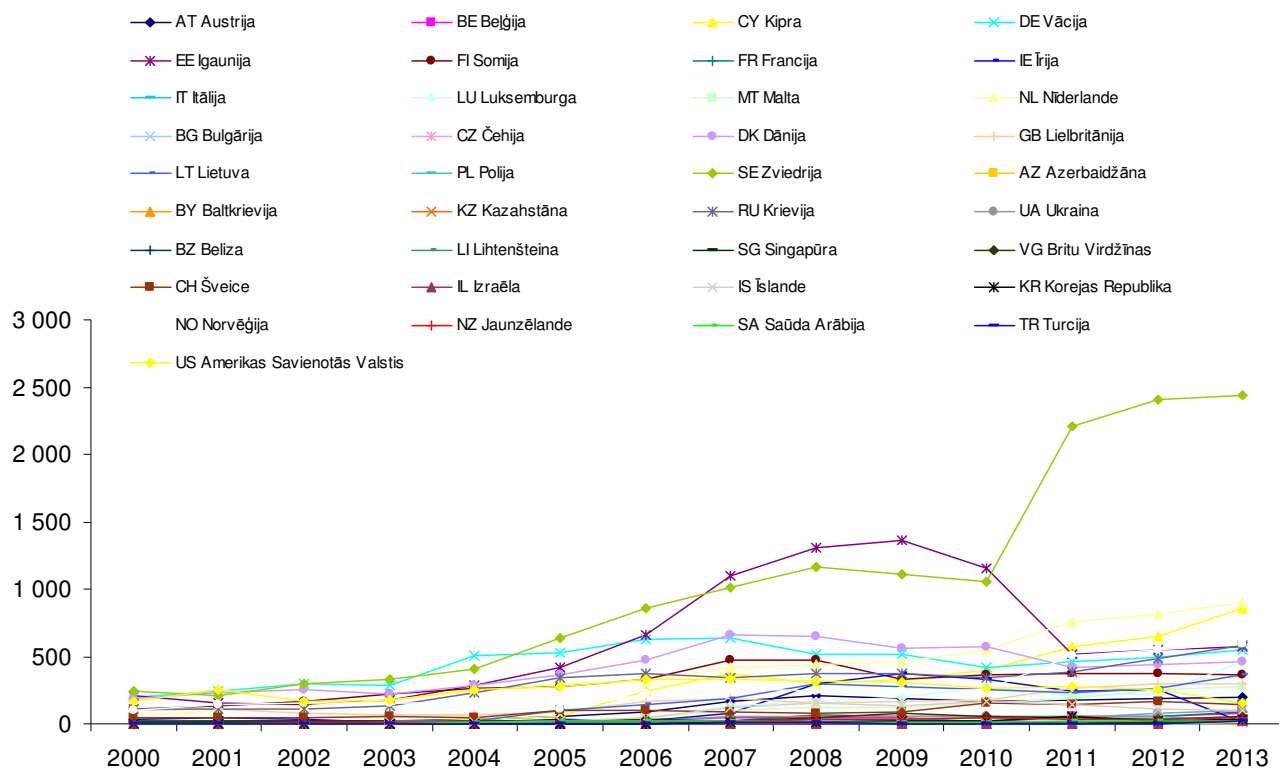
Laika posmā no 2009. gada līdz 2011. gadam gan Igaunijā, gan Lietuvā bija vērojams ienākumu pieaugums, taču Latvijā 2010. gadā ienākumi samazinājās, līdz 2011. gadā turpināja pieaugt.

Ja Latvijas vidējo ienākumu līmeni salīdzina ar Dānijas ienākumu līmeni, tad redzams, ka Dānijā ir 6,7 reizes augstāka vidējā alga nekā Latvijā. No personāla izmaksu viedokļa investoriem ir izdevīgi Latvijā attīstīt biznesu, jo personāla algās iespējams ietaupīt lielas izmaksas atšķirībā no tā, ja uzņēmējdarbību uzsāktu augsti attīstītajās Rietumeiropas valstīs.

2.2. Investīciju dinamika

Pēc pirmās nodaļas sekmīgas apgūšanas, darba autore nonāca pie secinājuma, ka investīciju plūsma ir investīciju vides indikators, tādēļ nepieciešams aplūkot investīciju dinamiku Latvijā.

¹ attēlu [2.4.] izstrādājusi autore, izmantojot Eurostat publicētos datus. Vidējā alga Eiropas Savienības valstīs 2009.-2011. Pieejams: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/images/d/de/Table1_Average_Gross_annual_Earnings_in_the_business_economy_%28full-time_employees%29%2C_2008-2011.png (skatīts 10.04.2014.)



2.5.att. Uzkrātās ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā valstu dalījumā par 2000.-2013. gadiem (TLVL)¹

Kā redzams pēc 2.5. attēla, tad ārvalstu investīciju pieplūdumu Latvija piedzīvoja līdz ar iestāšanos Eiropas Savienībā 2004. gadā. Kā vērojams 2009. gadā pozitīvā ārzemju investīciju plūsma strauji samazinājās, kad iestājās Globālā finanšu krīze pasaulē

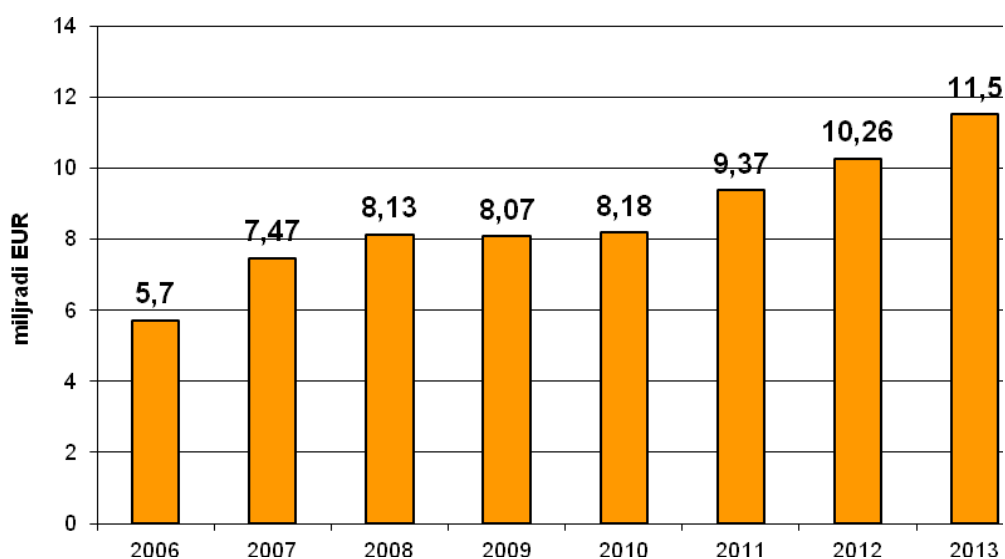
Ienākošo ārvalstu investīciju struktūra liecina, ka ienākošo investīciju apjoms 2010. gadā salīdzinot ar 2009. gadu ir pieaudzis. Lielākās investētājvalstis ir Eiropas Savienības dalībvalstis. Visvairāk uzkrātās ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā nāk no Zviedrijas. Tās sasniedz ~2,44 miljardus eiro. Tas ir skaidrojams ar daudzajām lielajām Zviedriju pārstāvošajām bankām, kas atrodas Latvijā. Otrajā vietā ir Nīderlande, kas lielākoties tiek izmantota beznodokļu zonas uzņēmumu atvēršanai, līdz ar to var spriest, ka liela daļa no šīm investīcijām nāk no mūsu pašu Latvijas uzņēmējiem. Trešā valsts, kura ieguldījusi visvairāk tiešās ārvalstu investīcijas Latvijā, ir Kipra, kas tāpat kā Nīderlande, lielākoties tiek izmantota beznodokļu zonas uzņēmumu atvēršanai. Tālāk seko tādas valstis kā Norvēģija, Krievija, Igaunija, Vācija, Dānija un Luksemburga. Šie rādītāji parāda, kas ir tipiskie ārvalstu investori, un Latvijā investē paši Latvijas uzņēmēji, kas maskējas zem uzņēmumiem, kas atvērti

¹ attēlu [2.5.] izstrādājusi autore, izmantojot Latvijas bankas datus. Uzkrātās ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā valstu dalījumā. Pieejams: <http://statdb.bank.lv/lb/Data.aspx?id=109> (skatīts 09.05.2014.)

ārvalstu beznodokļu zonās, vai arī Ziemeļvalstīs, kurām ir zināms Latvijas tirgus. Šos rādītājus vajadzētu uzlabot, piesaistot arī citu ārvalstu investorus.

Latvija, sekmīgai ārvalstu investīciju ieplūšanai, tika uzskatīta laikā, kad valsts bija tikko iestājusies Eiropas Savienībā, jo nodokļu likmes un darbaspēka izmaksas bija relatīvi zemas, kas tajā brīdī faktiski bija svarīgākais aspekts ārvalstu investoriem. 2010. gada deviņos mēnešos tiešo investīciju apjoms Latvijas ekonomikā bija gandrīz trīs reizes lielāks par 2009.gadā kopumā ienākošajām ārvalstu tiešo investīciju plūsmām.

2011. gadā ārvalstu tiešās investīcijas no Zviedrijas palielinājās par 109,8%, kas skaidrojams ar lielām investīcijām banku sektorā pēc globālās finanšu krīzes.



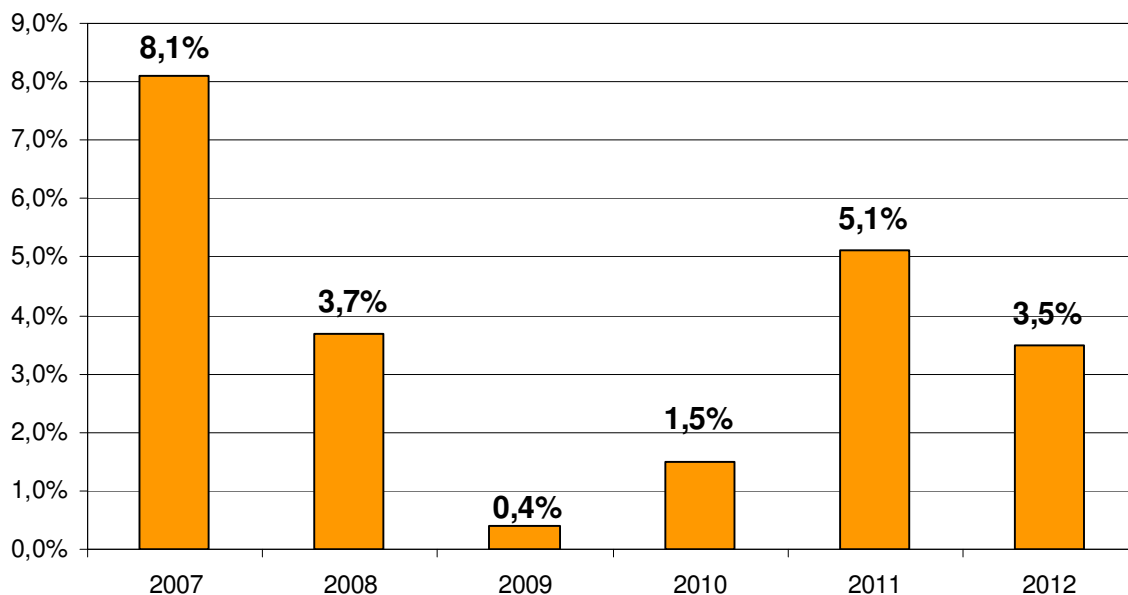
2.6.att. Uzkrātās Ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā no 2006.-2013. gadam (miljardi EUR)¹

Aplūkojot kopējās uzkrātās ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā redzams, ka laika posmā no 2006. gada līdz 2013. gadam tikai 2009. gadā uzkrātās ārvalstu investīcijas samazinājās attiecībā pret iepriekšējo gadu. Pārējā periodā ir bijis stabils ārvalstu tiešo investīciju pieaugums. Periodā kopš 2006. gada uzkrātās ārvalstu investīcijas Latvijā ir augušas par 101%, kas ir vērtējams pozitīvi. Kopš 2010. gada katru gadu ir bijis vērojams stabils uzkrāto ārvalstu tiešo investīciju pieaugums. 2011. gadā uzkrātās ārvalstu investīcijas pieauga par 14,5% pret iepriekšējo gadu, 2012. gadā par 9,5%, bet 2013. gadā par 12,1%.

Lai saprastu kādu īpatsvaru ārvalstu tiešās investīcijas sastāda no valsts iekšzemes kopprodukta darba autore sastādīja attēlu Nr. 2.7.

¹ attēlu [2.6.] izstrādājusi autore, izmantojot Latvijas bankas datus. *Uzkrātās ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā*. Pieejams: <http://statdb.bank.lv/lb/Data.aspx?id=109> (skatīts 09.05.2014.)

Gada laikā saņemtās ārvalstu tiešās investīcijas procentos pret iekšzemes kopproduktu



2.7.att. Gada laikā saņemtās ārvalstu tiešās investīcijas procentos pret iekšzemes kopproduktu no 2007.-2012.gadam ¹

Attēlā 2.7. redzams, ka 2007. gadā saņemtās ārvalstu investīcijas procentos pret iekšzemes kopproduktu sastādīja 8,1%. 2008. gadā rādītājs samazinājās līdz 3,7%, kas ir par 4,4% mazāk nekā 2007. gadā. Lejupslīde turpinājās arī 2009. gadā, kad gada laikā saņemtās ārvalstu tiešās investīcijas pret iekšzemes kopproduktu samazinājās līdz 0,4%, kas ir kritums par 3,3% attiecībā pret 2008. gadu. 2010. gadā rādītājs uzlabojās līdz 1,5%, kas iezīmēja ekonomikas pakāpenisku atveseļošanos. 2011. gadā rādītājs turpināja uzlaboties sasniedzot 5,1%. 2012. gadā rādītājs samazinājās līdz 3,5%, kas iezīmē ekonomikas stabilizēšanos.

Lai noteiktu, kurās nozarēs tiek ieguldīta ārvalstu investoru nauda darba autore izveidoja tabulu 2.8.

¹ attēlu [2.7.] izstrādājusi autore, izmantojot LR Centrālās statistikas pārvaldes datus. Gada laikā saņemtās ārvalstu tiešās investīcijas procentos pret iekšzemes kopproduktu. Pieejams: http://data.csb.gov.lv/Menu.aspx?selection=ekfin__Ikgad%C4%93jie%20statistikas%20dati__Invest%C4%A Bcijas&tablelist=true&px_language=lv&px_type=PX&px_db=ekfin&rxid=073f5e9f-0c35-49b3-8288-f030e2e1580a (skatīts 10.01.2014.) (skatīts 10.04.2014.)

Uzkrātās ārvalstu investīcijas Latvijas uzņēmumu pamatkapitālā pa darbības veidiem gada beigās, tūkst. EUR. No 2009.-2013.gadam ¹

	2009	2010	2011	2012	2013
Lauksaimniecība, mežsaimniecība, zvejniecība	198,20	214,70	262,90	294,50	298,90
Ieguves rūpniecība	44,70	50,90	61,10	66,30	67,50
Apstrādes rūpniecība	917,00	1017,10	1114,30	1200,20	1412,50
Enerģētika	272,30	308,50	303,80	407,30	435,60
Ūdens apgāde, atkritumu apsaimniekošana	13,90	26,50	21,10	18,50	15,60
Būvniecība	575,70	540,90	545,20	528,50	546,90
Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība	1087,00	987,60	1259,90	1351,20	1453,40
Transports un uzglabāšana	343,90	345,90	399,60	448,70	448,30
Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	86,70	58,30	68,60	64,90	81,20
Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	309,40	289,30	310,30	329,80	345,70
Finanšu un apdrošināšanas darbības	2778,70	2327,20	2571,20	2825,70	2870,10
Operācijas ar nekustamo īpašumu	734,60	936,40	1229,10	1244,10	1355,50
Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	203,90	238,50	210,40	136,00	151,30
Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība	90,80	90,10	93,70	82,90	96,00
Izglītība	1,90	1,40	0,00	0,00	2,80
Veselība un sociālā aprūpe	1,70	1,40	1,50	0,20	4,50
Māksla, izklaide un atpūta	85,80	71,50	64,80	70,20	75,80
Citi pakalpojumi	5,30	5,60	6,60	2,20	10,30
Neklasificēta darbība	321,00	671,80	835,70	1186,70	1800,00

Tabulā 2.8. redzams, ka 2013. gadā vislielākās uzkrātās ārvalstu investīcijas Latvijas uzņēmumu pamatkapitālā bija finanšu un apdrošināšanas nozarē, kurā 2013. gadā bija ieguldīti 2,87 miljardi EUR. Tas ir saistīts ar lieliem ieguldījumiem banku sektorā. Finanšu nozarē periodā no 2009. gada līdz 2013. gadam ir vērojams 3,3% ārvalstu investīciju pieaugums.

Otra nozare, kurā ir ieguldītas vislielākās ārvalstu investīcijas 2013. gadā ir vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības nozare, kurā ir ieguldīti 1,45 miljardi EUR. Vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības nozarē periodā no 2009. gada līdz 2013. gadam ir vērojams 33,7% ārvalstu investīciju pieaugums.

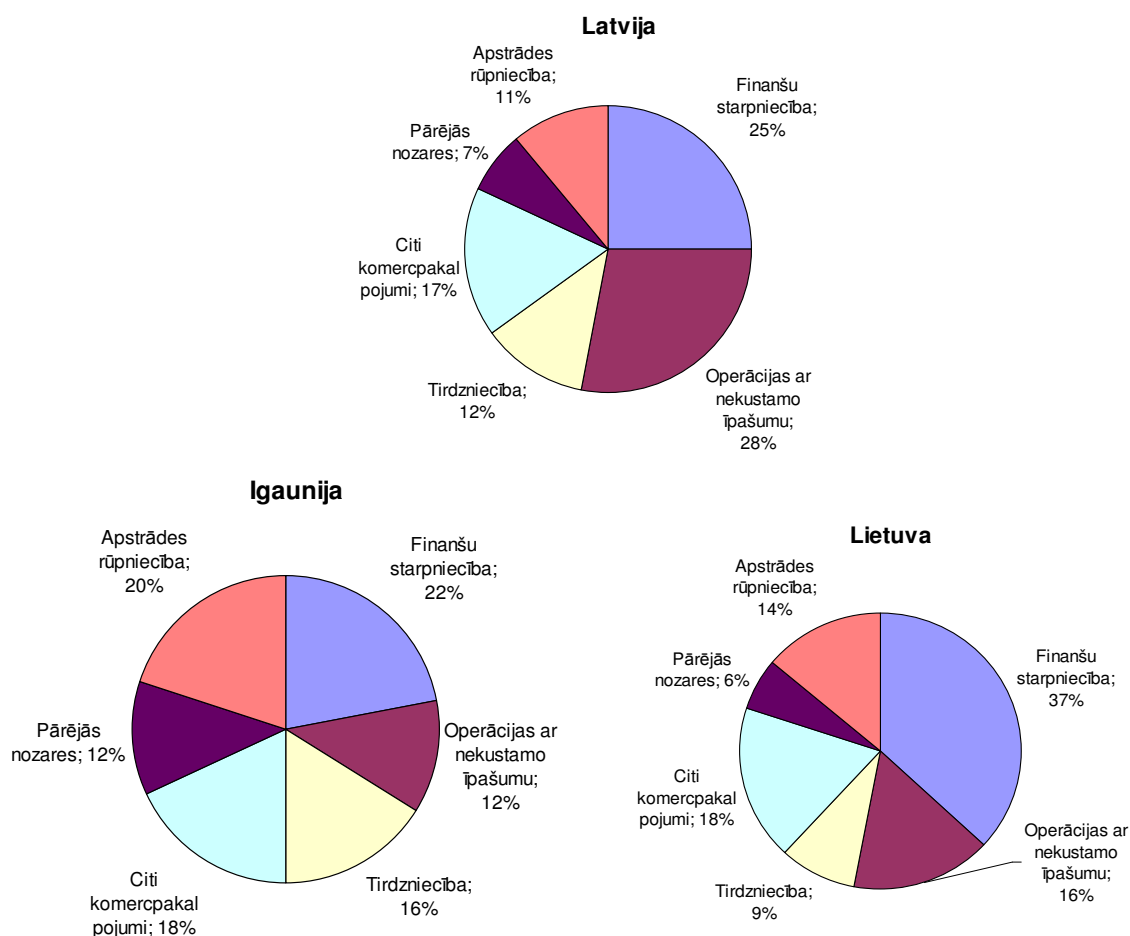
Trešā un ceturtā ārvalstu investīcijām lielākās nozares ir apstrādes rūpniecība un nekustamo īpašumu nozare attiecīgi ar 1,41 miljardiem EUR un 1,36 miljardiem EUR lieliem ieguldījumiem. Apstrādes rūpniecības nozarē periodā no 2009. gada līdz 2013. gadam ir vērojams 54% ārvalstu investīciju pieaugums, bet nekustamo īpašumu nozarē 84,5% pieaugums.

¹ tabulu [2.8] izstrādājusi autore, izmantojot Latvijas bankas datus. *Uzkrātās ārvalstu investīcijas Latvijas uzņēmumu pamatkapitālā pa darbības veidiem gada beigās, tūkst. EUR.* Pieejams: <http://statdb.bank.lv/lb/Data.aspx?id=110> (skatīts 10.01.2014.)

Piektā ārvalstu ieguldījumiem lielākā nozare Latvijā ir būvniecība, kurā 2013. gadā bija ieguldīti 547 milj. EUR. Būvniecības nozarē periodā no 2009. gada līdz 2013. gadam ir vērojams 5% ārvalstu investīciju samazinājums.

Transporta un uzglabāšanas uzņēmumos 2013. gadā bija ieguldīti 448 milj. EUR, kas ir 30,6% kāpums attiecībā pret 2009. gadu kad ārvalstu investīcijas transporta un uzglabāšanas uzņēmumu pamatkapitālā sastādīja 343,9 milj. EUR.

Ārvalstu investīcijas uzņēmumos, kuriem nav klasificēta darbība 2013. gadā ir sasniegušas 1,8 miljardus EUR, kas ir 460,7% pieaugums attiecībā pret 2009. gadu, kad to apjoms bija tikai 321 milj. EUR.



2.9. att. Ienākošo ārējo tiešo investīciju struktūras salīdzinājums starp Baltijas valstīm sadalījumā pa tautsaimniecības nozarēm 2010.-2012. gadā¹

Ja salīdzina ienākošo ārvalstu investīciju struktūru starp Baltijas valstīm, tad redzams, ka Latvijā visvairāk ārvalstu investīcijas tikušas ieguldītas nekustamo īpašumu nozarē, kas sastādīja 28% no visām investīcijām, bet Igaunijā un Lietuvā pirmajā vietā ir finanšu starpniecības pakalpojumi attiecīgi ar 22% Igaunijā un 37% Lietuvā. Latvijā finanšu

¹ LR Ministru kabinets. *Latvijas preču un pakalpojumu eksporta veicināšanas un ārvalstu investīciju piesaistes pamatnostādnes 2013.-2019.gadam*. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/LoadAtt/file34347.doc> (skatīts 01.05.2014.)

starpniecības pakalpojumu nozarē investīcijas sasniedz 25%. Ja salīdzina investīcijas tirdzniecības nozarē, tad Latvijā tās sastāda 12% no visām investīcijām, Lietuvā 9%, bet Igaunijā 16%. Savukārt apstrādes rūpniecībā Latvijā ir tikuši ieguldīti 11% no visām investīcijām, Lietuvā 14%, bet Igaunijā 20%.

Ieguldījums rūpniecībā Latvijā ir viszemākais no visām 3 Baltijas valstīm no kopējā investīciju īpatsvara, kas ir vērtējams negatīvi, jo rūpniecības nozare rada pievienoto vērtību un veicina eksportu, tādēļ investīcijām rūpniecības nozarē būtu jābūt lielākām.

Uz Latvijas investīciju vides novērtējuma raksturojuma pētījuma rezultātiem, darba autore izdarījusi šādus secinājumus:

1. Latvijas kredītreitinga attīstības prognoze sākot no 2011.gada tiek atzīmēta kā pozitīva, kas liecina par to, ka Latvijā sāk stabilizēties uzņēmējdarbības, ekonomikas un finanšu situācija.
2. Pētījumā Doing Business, salīdzinot Latvijas pozīcijas pa gadiem, 2014.gadā visaugstākais kāpums vērojams kategorijā būvniecības atļauju izsniegšana – 79. vieta, kas ir par 38 vietām augstāk nekā 2013.gadā.
3. Baltijas valstīs ir sarežģīta un laikietilpīga uzņēmējdarbības izbeigšana.
4. Latvija Globālās konkurētspējas reitingā 2013/2012 gadā atradās 52. vietā tādu negatīvu faktoru dēļ kā neuzticēšanās politiķiem, mazs vietējo piegādātāju daudzums, nodokļu apjoms un to radītās sekas, kas veicina ēnu ekonomiku.
5. Pastāv cieša saistība starp piegādātāju daudzuma zemo novērtējumu un tirgus izmēru, kur Latvija 2014. gadā ieņem 98.vietu pasaulē. Ja tirgus izmērs ir mazs, tad arī piegādātāji ir maz, jo pastāv liela savstarpējā konkurence.
6. Kā pozitīvi, tā negatīvi investīciju vidi ietekmējošiem faktoriem ir liela nozīme uz investīciju veidu un apjomu ienākšanu Latvijas ekonomikā, kā arī tie var stimulēt vai bremsēt ekonomisko aktivitāti un uzņēmumu konkurētspēju.
7. Latvijas korupcijas uztveres indekss, kur Latvija 2013. gadā ieņem 49. vietu starp pasaules valstīm, nerada pozitīvu tēlu ārvalstu investoriem un tas atklāj korupcijas augsto līmeni valstī.
8. Potenciālajiem ārvalstu investoriem vajadzētu izšķirties par vienu no diviem soļiem, vai nu investēt visienesīgākajās uzņēmējdarbības nozarēs Latvijā – vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība, būvniecība, apstrādes rūpniecība -, vai arī ieguldīt nozarēs, ar ne tik lielu apgrozījumu, taču mazāku konkurenci.
9. Latvijas darbaspēks ir salīdzinoši lēts – 2013. gadā strādājošo mēneša vidējā darba samaksa bruto bija 716 EUR.

10. 2013. gadā Latvijā bezdarbnieku skaits salīdzinot ar 2012. gadu samazinājies par 34.7 tūkstošiem jeb 22,4%.
11. Latvijas investīciju vides akcentējamie negatīvie faktori – augsts korupcijas un ēnu ekonomikas līmenis, tiesu sistēmas nepilnības.
12. Visvairāk ārvalstu investīcijas Latvijā ieplūst no Igaunijas, Zviedrijas, Dānijas, Norvēģijas, Nīderlandes, Krievijas un Kipras.
13. Latvija sekmīgai ārvalstu investīciju ieplūšanai tika uzskatīta laikā, kad valsts bija tikko iestājusies Eiropas Savienībā, jo nodokļu likmes un darbaspēka izmaksas bija relatīvi zemas.
14. 2007.gadā saņemtās ārvalstu investīcijas procentos pret iekšzemes kopproduktu sastādīja 8,1%, bet 2009. gadā tikai 0.4%. 2011.gadā rādītājs uzlabojās līdz 5,1%, bet 2012. gadā, salīdzinot ar 2011. gadu, vērojams kritums par 1,6 procentpunktiem.
15. 2010. gadā vislielākās uzkrātās ārvalstu investīcijas Latvijas uzņēmumu pamatkapitālā bija finanšu un apdrošināšanas nozarē – 2,87 miljardi EUR un nekustamo īpašumu nozarē, kur ieguldīti 1,36 miljardi EUR.
16. Vismazāk ārvalstu investīcijas tiek ieguldītas izglītības nozarē un veselības un sociālās aprūpes nozarē. 2010.gadā investīciju ieguldījums attiecīgi sastādīja 2,8 milj. un 4,5 milj.EUR.
17. Apstrādes rūpniecības nozare Latvijā ārvalstu investoriem šobrīd šķiet mazāk pievilcīga, salīdzinājumā ar kaimiņvalstīm, jo pēc ienākošo ārējo tiešo investīciju struktūras salīdzinājumā starp Baltijas valstīm sadalījumā pa tautsaimniecības nozarēm 2010.-2012. gadā, redzams, ka Igaunijai investīcijas rūpniecības nozarē sastāda 20%, Lietuvai – 14%, bet Latvijai – 11%.

3. PĒTĪJUMS PAR INVESTĪCIJU VIDĪ LATVIJĀ

3.1. Ekspertu interviju analīze

Veicot kvalitatīvās metodes pētījumu, ekspertu interviju, darba autore intervēja 7 ekspertus. Pētījuma mērķis - noskaidrot, kāds ir viņu viedoklis un redzējums par investīciju vidi Latvijā. Mērķa grupa – eksperti, kam ir saskarsme darbā ar investīciju piesaisti, to analīzi un uzņēmējdarbības vides pētīšanu. Intervija sastāvēja no 5 jautājumiem. Ekspertu atbilžu citējums apkopots tabulās. Datu ieguves periods - 5.aprīlis – 2.maijs, 2014.gads.

Darba autore lūdza ekspertus definēt investīciju vides jēdzienu, lai salīdzinātu, vai investīciju vides teorētiskais definējums atbilst praksē lietotajam. (skatīt 3.1.tabulu)

3.1.tabula

Ekspertu viedokļu apkopojums par 1. intervijas jautājumu: Kā Jūs definētu jēdzienu investīciju vide?¹

Eksperts	Atbilde uz jautājumu
Intars Sloka, AS DNB bankas valdes loceklis	Valsts ekonomisko un finansiālo apstākļu kopums, kurš iespaido potenciālo investoru lēmumu investēt vai atturēties no investīcijām konkrētajā valstī.
Jeļena Loseva, SIA LAIKA STARS vadošā finanšu eksperte	Ekonomisko, politisko, nodokļu, investīciju aizsardzības u.c. faktoru kopums, kas nosaka valsts vai reģiona pievilcīgumu investoru acīs un ietekmē investoru lēmumu veikt vai neveikt investīcijas valstī/reģionā.
Jānis Pinnis, sertificēts uzņēmējdarbības un nemateriālo aktīvu vērtētājs	Reģiona raksturojums, kam ir savas īpatnības, savī politiskie, sociālie, ekonomiskie apstākļi, kurus visus investoram ir jāapsver, lai pieņemtu lēmumu par investīciju veikšanu.
Kaspars Peisenieks, AS Baltikums Bank investīciju analītiķis	Apstākļi, kas var pozitīvi vai negatīvi ietekmēt veiktās investīcijas. Pie šiem apstākļiem pieskaitu nodokļu vidi, infrastruktūras stāvokli un tās attīstību, darbaspēku, tiesisko regulējumu un preču un pakalpojumu pieejamību veikto investīciju apkalpošanai.
Sergejs Čepelovs, AS ABLV bank, Institucionālo klientu apkalpošanas nodaļa	Ārējie un iekšējie faktori, kuri ietekmē tiešās vai netiešās investīcijas kvalitāti.
Andrejs Petrišiņecs, AS ABLV bank, Privātbaņķieru asistentu nodaļa	Investīciju vide ir viss tas, kas saistīts ar konkrētas valsts nodokļiem, politisko situāciju valstī, tās stabilitāti, investīciju drošība, konkrētas vietas tirgus un tā īpatnības.

Apkopojot ekspertu atbildes, autore secina, ka investīciju vide tiek definēta kā ekonomisko, finansiālo, politisko un uzņēmējdarbības vides ietekmējošo faktoru kopums, kas atbilst arī teorētiskajam formulējumam. Investīciju videi, pēc ekspertu domām, ir būtiska ietekme uz investoru lēmumu pieņemšanu investēt vai neinvestēt naudas līdzekļus konkrētajā

¹ tabulu [3.1.] izstrādājusi autore

valstī vai reģionā. Kā uzsver eksperts Jānis Pinnis, sertificēts uzņēmējdarbības un nemateriālo aktīvu vērtētājs, „investīciju vide ir dinamiska, tā mainās laikā, un šīs pārmaiņas var būt straujas, atspoguļojot tieši kādu konkrētu notikumu, kas veicina vai liek atturēties no investīciju veikšanas”.

Uz jautājumu, kā Jūs vērtējat ārvalstu investīciju ieplūšanu Latvijā, visi eksperti atbildēja, ka vērtē pozitīvi. Ekspertu viedokļu apkopojums skatāms 3.2. tabulā.

3.2.tabula

Ekspertu viedokļu apkopojums par 2. intervijas jautājumu: Kā Jūs vērtējat ārvalstu investīciju ieplūšanu Latvijā?¹

Eksperts	Atbilde uz jautājumu
Intars Sloka, AS DNB bankas valdes loceklis	Tiešo ārvalstu investīciju uzkrātais apjoms diezgan stabili pieaug, šobrīd sasniedzot apmēram 11 miljardus eiro. Tomēr jāatzīst, ka, piemēram, salīdzinot ar Igauniju, mēs atpaliekam absolūtās summās, līdz ar to jāatzīst, ka pieauguma temps varētu būt potenciāli vismaz 2 reizes lielāks.
Jeļena Loseva, SIA LAIKA STARS vadošā finanšu eksperte	Ārvalstu investīciju tendence Latvijā ir pozitīva. Daudzi investori salīdzina Latviju ar Igauniju un Lietuvu, tādēļ, veicot noteiktus pasākumus nodokļu jautājumu sakārtošanā, stabilitātes nodrošināšanā, iedzīvotāju pirktspējas paaugstināšanā, var sasniegt arī labākus investīciju rādītājus. Pēdējā laikā ir palielinājušies ieguldījumi no Nīderlandes un Kipras, bet tas visdrīzāk ir saistīts ar nodokļu režīmu šajās valstīs un populārām uzņēmēju vidū Nīderlandes holdinga struktūrām. Latvijai būtu jāpārskata nodokļu politika ar mērķi piesaistīt reālus investorus, nevis veicināt uzņēmumu pārreģistrēšanos uz citām valstīm.
Jānis Pinnis, sertificēts uzņēmējdarbības un nemateriālo aktīvu vērtētājs	Pozitīvi, interese ir, pēc krīzes investīciju vide ir jūtami uzlabojusies, ir pieejama infrastruktūra, telpas, darbaspēks un tas viss par salīdzinoši normālām izmaksām.
Kaspars Peisenieks, AS Baltikums Bank investīciju analītiķis	Ir jāizdala divu veidu ārvalstu investīcijas. Pirmkārt, tās ir investīcijas uzņēmumos, kas ražos preces un pakalpojumus. Tās dod darba vietas iedzīvotājiem, kopumā attīsta darbinieku kompetences, kā arī maksā nodokļus valsts budžetā. Otrkārt, tās ir ārvalstu investīcijas uzņēmumos, kas ir tendētas uz Latvijas patēriņu. Šīs investīcijas neuzskatu par izdevīgām Latvijai. Šie uzņēmumi agrāk vai vēlāk gūto peļņu izved ārpus Latvijas, līdz ar to veidojot līdzekļu aizplūšanu.
Sergejs Čepelovs, AS ABLV bank, Institucionālo klientu apkalpošanas nodaļa	Ja investīcijas ir vērstas uz biznesa paplašināšanu, tad var izcelt milzīgu plusu papildus darba vietu izveidošanā.
Andrejs Petrišiņecs, AS ABLV bank, Privātbanķieru asistentu nodaļa	Pēdējo gadu laikā ārvalstu investīciju pieaugums ir ievērojami pieaudzis. Euro ieviešana, kredītreitinga pacelšana ir palielinājusi investoru interesi ieguldīt Latvijā. Kā arī ļoti veiksmīgs pēdējā laika projekts - uzturēšanās atļaujas iegūšanas iespējas.

¹ tabulu [3.2.] izstrādājusi autore

Intars Sloka, AS DNB bankas valdes loceklis, un Jeļena Loseva, SIA LAIKA STARS vadošā finanšu eksperte, pēc pieredzes atklāja, ka investori salīdzina savstarpēji trīs Baltijas valstis pēc to starptautiskajiem reitingiem, uzņēmējdarbības vides novērtējumiem, jo gan Lietuvai, gan Igaunijai un Latvijai ir izdevīgs ģeogrāfiskais novietojums, iespēja marķēt preces ar uzrakstu: "Made in EU". Šobrīd starp trīs Baltijas valstīm, Igaunijas investīciju vides vērtējums ir augstāks, tāpēc Latvijai ir jācenšas veikt noteiktus pasākumus tieši nodokļu jautājumu sakārtošanā, stabilitātes nodrošināšanā un pirktspējas paaugstināšanā. Kā uzsver eksperts Jānis Pinnis, tad investoru piesaistes efektivitātei, skaidri vajag definēt noteiktos labumus, kas ir kā papildus pievienotā vērtība, ko gūs investori no savu līdzekļu ieguldīšanas konkrēti Latvijā un tās reģionos: „Vai būs par velti zeme, uz kuras veikt apbūvi, vai būs kādas nodokļu atlaides, vai būs atvieglota birokrātija. Tam visam jābūt skaidri pateiktam”.

AS Baltikum Bank investīciju analītiķis, Kaspars Peisenieks, ārvalstu investīcijas iedala divos veidos – investīcijas, kuras iegulda uzņēmumos, kas ražo preces un pakalpojumus, kuru mērķi ir saistīti arī ar pozitīvu ietekmi uz Latvijas ekonomiku, un investīcijas, kuru mērķis ir ātras peļņas gūšana. „Īstermiņa investīcijas neuzskatu par izdevīgām Latvijai. Šie uzņēmumi agrāk vai vēlāk gūto peļņu izved ārpus Latvijas, līdz ar to veidojot līdzekļu aizplūšanu.” Eksperta K. Peisenieka viedoklim pievienojas arī SIA LAIKA STARS vadošā finanšu eksperte, jo pēc viņas pieredzes Latvijā pēdējos gados arvien vairāk ieplūst investīcijas no Kipras un Nīderlandes uzņēmumiem, kuru mērķis ir saistīts ar nodokļu režīmu šajās valstīs un populārām holdinga struktūrām. Eksperte J. Loseva uzsver, ka „Latvijai būtu jāpārskata nodokļu politika ar mērķi piesaistīt reālus investorus, nevis veicināt uzņēmumu pārreģistrēšanos uz citām valstīm.”

Darba autore izdara secinājumu, ka valstij izdevīgāk būtu, ja ar uzņēmējdarbību, kas ir vērsta uz Latvijas iekšējo patēriņu, nodarbotos uzņēmēji no Latvijas, tādā veidā veicinot kopējā labklājības līmeņa pieaugumu. No tā izriet, ka jāveicina lielāku ārvalstu investīciju pieplūdumu tieši tādu uzņēmumu izveidē un attīstībā, kas savu produkciju un pakalpojumus eksportē un kam ir augsta pievienotā vērtība.

Uz jautājumu, kādi, Jūsaprāt, ir investoru galvenie iemesli pozitīva lēmuma pieņemšanā par investīciju veikšanu Latvijā, visi eksperti uzsver Latvijas priekšrocību – ģeopolitisko stāvokli (skatīt 3.3. tabulu)

Ekspertu viedokļu apkopojums par 3. intervijas jautājumu: Kādi, Jūsaprāt, ir investoru galvenie iemesli pozitīva lēmuma pieņemšanā par investīciju veikšanu Latvijā? Jūsaprāt, kādas ir Latvijas priekšrocības investīciju saņemšanai?¹

Eksperts	Atbilde uz jautājumu
Intars Sloka, AS DNB bankas valdes loceklis	Latvijas ģeopolitiskais stāvoklis, kopumā zems nodokļu slogs, pieejama konkurētspējīga izglītība, attīstīta transporta un loģistikas infrastruktūra, kā arī Rīgas un Latvijas kā Baltijas ģeogrāfiskā centra loma.
Jeļena Loseva, SIA LAIKA STARS vadošā finanšu eksperte	Izglītots personāls, lēts darbaspēks, ģeogrāfisks stāvoklis, politiskā stabilitāte un iespēja saņemt uzturēšanas atļauju.
Jānis Pinnis, sertificēts uzņēmējdarbības un nemateriālo aktīvu vērtētājs	Pamatā investors Latvijā investēs, ja viņš jau zina šo reģionu. Ja viņš nezina, tad baidīsies no mūsu korupcijas, birokrātijas. Lai investors ienāktu, viņam vajadzīgs uzticams vietējs partneris.
Kaspars Peisenieks, AS Baltikums Bank investīciju analītiķis	Salīdzinoši lēts, bet kvalificēts darbaspēks, tāpat nozīmīgs faktors ir Latvijas dalība Eiropas Savienībā, kas ļauj marķēt preces ar uzrakstu: "Made in EU". Tāpat izdevīgais Latvijas ģeogrāfiskais stāvoklis ļauj attīstīt loģistikas nozari, kurā vēl ir ļoti daudz iespēju attīstīties, izmantojot gan dzelzceļa, gan auto pārvadājumus. Birokrātijas sloga samazināšana viennozīmīgi uzlabotu Latvijas tēlu un pievilcīgumu potenciālo ārvalstu investoru acīs.
Sergejs Čepelovs, AS ABLV bank, Institucionālo klientu apkalpošanas nodaļa	Salīdzinoši zemo nodokļu slogu, kas ES līmenī ir viens no zemākajiem. Kā arī ir jāizceļ Latvijas priekšrocību lokācijas nozīmē, jo atrodami tieši starp Krieviju, R-Eiropu un Skandināvu valstīm. Jāizceļ arī tas, ka Latvija ir pievilcīga ārzemju investoriem valodu ziņā, jo mūsu tautieši pārsvārā zina 2 valodas (latviešu-krievu, latviešu-angļu, latviešu-krievu-angļu).
Andrejs Petrišiņecs, AS ABLV bank, Privātbaņķieru asistentu nodaļa	Lēts darbaspēks, lokācijas vieta - tieša izeja uz Krievijas tirgu.

Intars Sloka, AS DNB bankas valdes loceklis, kā priekšrocību min kopumā zemo nodokļu slogu un pieejamo konkurētspējīgo izglītību, ko savukārt citi eksperti uzskata par trūkumu. Viedoklim, ka salīdzinoši zemo nodokļu slogu Latvijā var minēt kā vienu no galvenajām priekšrocībām, pievienojas AS ABLV bank, institucionālo klientu apkalpošanas nodaļas menedžeris Sergejs Čepelovs. Darba autore nepiekrīt, ka Latvijas, kā viena no priekšrocībām, ir zems nodokļu slogs uzņēmējiem, jo Latvija pēc pētījuma Doing Business reitinga 2014.gadā ieņem 49.vietu starp pasaules valstīm, un šis reitings tiek akcentēts kā īpaši svarīgs, kurā nepieciešamas veikt reformas. Par priekšrocību Latvijā to var uzskatīt tikai salīdzinot ar Lietuvas pozīciju - 56.vietu. Igaunijas situācija nodokļu slogā ir manāmi labāka - 32. vieta starp pasaules valstīm. Tāpat darba autore daļēji piekrīt, ka ir jāakcentē kā viena no

¹ tabulu [3.3.] izstrādājusi autore

galvenajām priekšrocībām Latvijas pieejamā konkurētspējīgā izglītība, jo šobrīd valstī ir problēma ar kvalificētu darbinieku trūkumu, kuri varētu strādāt augstu tehnoloģiju ražošanas uzņēmumos. Latvijai ir nepieciešamas reformas izglītības sistēmā, kuru mērķis ir radīt vai attīstīt mērķa nozaru vajadzībām atbilstošas studiju programmas.

Eksperte Jeļena Loseva, kā arī AS ABLV bank darbinieks Andrejs Petrišiņecs, kā vienu no priekšrocībām min iespēju saņemt uzturēšanās atļauju. Darba autore uzskata, ka šī priekšrocība ir ar īstermiņa raksturu, jo tā neizskauž spekulatīvu darbību iespējas. K. Peisenieks, kas sevi dēvē arī par investīciju pētīšanas entuziastu, uzskata, ka nemitīgi ir jāstrādā pie Latvijas tēla un pievilcīguma uzlabošanas potenciālo investoru acīs. Viņš piekrīt ekspertam Intaram Slokam, ka Latvijai kā viens no lielākajiem plusiem ir loģistikas nozares attīstības iespējas.

Eksperts, K. Peisenieks, uzskata, ka Latvijas būtiska priekšrocība ir Latvija kā Eiropas Savienības dalībvalsts. Darba autore uzskata, ka Latvijas pievienošanās eiro zonai ir atvieglojusi uzņēmējdarbību Eiropas ietvaros, jo norēķini eiro zonas ietvaros ir kļuvuši lētāki – maksājumi eiro valūtā ir kā vietējie maksājumi, kā arī ir samazinājušās konvertācijas izmaksas, kas pirms tam uzņēmumiem bija papildus slogs.

Kā vienu no Latvijas priekšrocībām eksperts S. Čepelovs uzsver Latvijas iedzīvotāju daudzo valodu zināšanas, kas pierāda to, ka Latvijā ir izglītots un konkurētspējīgs darbaspēks.

Darba autore izdara secinājumus, ka investoriem ir ne tikai svarīgas Latvijas salīdzināmās priekšrocības un investīciju vides novērtējums dažādos starptautiskajos reitingos pasaules valstu starpā, bet arī iespēja iepazīt konkrēto reģionu ar vietējo uzņēmēju palīdzību. Valsts investīciju piesaistes sistēmā jāvērs uzmanība, lai notiktu savstarpējā sadarbība starp valsts institūcijām un vietējiem uzņēmumiem un to uzņēmējiem, kā arī ar nozaru speciālistiem.

Uz jautājumu, kādi ir galvenie šķēršļi negatīva lēmuma pieņemšanā par investīciju neveikšanu Latvijā (skatīt 3.4. tabulu), kā vienu no galvenajiem iemesliem eksperti akcentē tirgus lielumu. Autore, iepazīstoties ar ekspertu viedokļiem, velk paralēlas, ka tirgus izmēram ir cieša saistība ar Latvijas nelielo iedzīvotāju skaitu, tātad pastāv arī neliels darbaspēka tirgus. Ja valstī ir mazs darbaspēka tirgus, tad arī pastāv vairākas barjeras vietējo uzņēmumu attīstībā, kā arī konkurences trūkumu daudzās nozarēs, kas savukārt palielina ražošanas izmaksas.

Kā uzsvēra AS DNB bankas valdes loceklis, I.Sloka, arī demogrāfiskā situācija nekādi neliecina par tirgus būtiskas izaugsmes iespējamību. SIA LAIKA STARS vadošā finanšu eksperte, J. Losevas, akcentē, ka „investori nav īpaši ieinteresēti līdzekļu ieguldīšanā

valstī, kur ir zems iekšējais patēriņš”. Ekspertu viedokļi iezīmē nepieciešamību Latvijai vērst lielu uzmanību uz demogrāfiskās situācijas uzlabošanas nepieciešamību.

3.4.tabula

Ekspertu viedokļu apkopojums par 4. intervijas jautājumu: Kādi, Jūsaprāt, ir investoru galvenie šķēršļi negatīva lēmuma pieņemšanā par investīciju neveikšanu Latvijā? Kādi būtu veicamie pasākumi Latvijas investīciju vides uzlabošanai?¹

Eksperts	Atbilde uz jautājumiem
Intars Sloka, AS DNB bankas valdes loceklis	Iemesli ir divi - pirmkārt - tirgus lielums. Kā valsts ar apmēram 2 miljoniem iedzīvotāju, mēs esam ļoti mazs tirgus. Otrkārt - ir salīdzinoši nedaudz interesantu investīciju objektu. Liela daļa uzņēmumu darbojas jomās ar nelielu izaugsmes potenciālu vai salīdzinoši zemu produktivitāti.
Jeļena Loseva, SIA LAIKA STARS vadošā finanšu eksperte	Zems iedzīvotāju dzīves līmenis, nodokļi un korupcija. Latvijā ir ļoti mazs patēriņa tirgus un zems iedzīvotāju ienākuma/dzīves līmenis. Investori nav īpaši ieinteresēti līdzekļu ieguldīšanā valstī, kur ir zems iekšējais patēriņš. Tādēļ valstī ir jādara viss iespējamais, lai attīstītu uzņēmējdarbību kopumā – nodokļu pārskatīšana, birokrātisko šķēršļu noņemšana un, protams, cīņa ar korupciju.
Jānis Pinnis, sertificēts uzņēmējdarbības un nemateriālo aktīvu vērtētājs	Ir nepieciešams definēt prioritāras nozares un skaidri pateikt, kāds investoriem būs labums tajās investējot. Vai būs par velti zeme, uz kuras veikt apbūvi, vai būs kādas nodokļu atlaides, vai būs atvieglota birokrātija. Tam visam jābūt skaidri pateiktam.
Kaspars Peisenieks, AS Baltikums Bank investīciju analītiķis	Viennozīmīgi investorus atgrūdošs faktors ir vājā un pārlietu lēnā tiesu sistēma. Iespējams, dažiem investoriem ir pietrūcis valsts un pašvaldību atbalsts.
Sergejs Čepelovs, AS ABLV bank, Institucionālo klientu apkalpošanas nodaļa	Viens no iemesliem var kalpot samērā augstais korupcijas līmenis. Korupcijas samazināšanas pasākumi.
Andrejs Petrišiņecs, AS ABLV bank, Privātbanķieru asistentu nodaļa	Nepieejama profesionāla informācija par valsti, neinformētība. Nepieciešams vairāk informatīvās kampaņas, piedalīties pasaules mēroga forumos, konferencēs.

Ekspertu uzsvērtie un akcentējamie šķēršļi investīciju ieplūšanai tiek minēti korupcija, birokrātija, zems iedzīvotāju līmenis un nepieejama informācija par valsts stāvokli.

Eksperts K. Peisenieks, uzsver, ka viens no faktoriem, kam ir būtiska ietekme uz investīciju neveikšanu Latvijā, ir tiesu sistēmas nepilnības. Darba autore piekrīt, ka šis ir svarīgs šķērslis, jo lietu izskatīšanas normatīvajos aktos nav noteikts konkrēts termiņš lietas vispusīgai un objektīvai izskatīšanai.

Pēc darba autores domām, apkopojot ekspertu viedokļus, valstī ir jādara viss iespējamais, lai attīstītu uzņēmējdarbību kopumā – nodokļu pārskatīšana, birokrātisko šķēršļu noņemšana, iedzīvotāju dzīves līmeņa celšana un, protams, cīņa ar korupciju. Valstij un

¹ tabulu [3.4.] izstrādājusi autore

pašvaldībām ir jāstrādā ar investoru uzticības iemantošanu un interesantu investīciju objektu piedāvājumu. Nepieciešams piedalīties starptautiskajās konferencēs ,forumos, lai popularizētu Latvijas vārdu pasaulē.

Uz jautājumu, kurās nozarēs Latvijā būtu nepieciešams piesaistīt vairāk investīciju, visi eksperti bija vienprātis par to, ka investīcijas nepieciešamas uzņēmumos, kuri ražo preces vai pakalpojumus, tādi veicinot eksportspējīgu ražošanas uzņēmumu izveidi.(skatīt 3.5. tabulu).

3.5.tabula

Ekspertu viedokļu apkopojums par 5. intervijas jautājumu: Kurās nozarēs Latvijā būtu nepieciešams piesaistīt vairāk investīciju? Kādēļ tieši šajās nozarēs?¹

Eksperts	Atbilde uz jautājumu
Intars Sloka, AS DNB bankas valdes loceklis	Latvijas ekonomikas lielākā problēma ir darba ražīgums. Līdz ar to visvairāk būtu apsveicamas un veicināmas investīcijas uzņēmumos, kuri ražo preces vai pakalpojumus ar pēc iespējas lielāku pievienoto vērtību, neatkarīgi no nozares.
Jeļena Loseva, SIA LAIKA STARS vadošā finanšu eksperte	Ārvalstu investori dod priekšroku finanšu un apdrošināšanas darbībai un tirdzniecībai. Ir nepieciešams veicināt investīciju ieplūdi tieši reālajā sektorā, konkrēti apstrādes rūpniecībā, šādi veicinot gan eksportspējīgu ražošanas uzņēmumu izveidi un attīstību, gan darba vietu radīšanu.
Jānis Pinnis, sertificēts uzņēmējdarbības un nemateriālo aktīvu vērtētājs	Jāattīsta ražošana. Vajag reālu rūpniecību, kas dod reālus eksporta ieņēmumus. Uz to ir jāstrādā ar investīciju piesaisti. Ja būs rūpniecība, tad tas pavilks visas pārējās nozares.
Kaspars Peisenieks, AS Baltikums Bank investīciju analītiķis	Nepieciešamas investīcijas tādos uzņēmumos, kuri savu produkciju eksportēs. Šajā kategorijā ietilpst arī investīcijas uzņēmumos, kas nodrošina tranzīta pakalpojumus, t.i.ostās, ostu terminālos, loģistikas parkos, u.t.t. Būtu apsveicami, ja būtu lielākas investīcijas medikamentu izpētē un ražošanā, kas dotu iespēju radīt augsti kvalificētas un labi apmaksātas darba vietas, kā arī vēlāk veikt šo medikamentu eksportu.
Sergejs Čepelovs AS ABLV bank, Institucionālo klientu apkalpošanas nodaļa	IT, finanšu un kuģniecības nozares. Latvijai vajadzētu attīstīt tieši kuģniecību, jo to piedāvā darīt teritoriālais izvietojums (Tallina jau par 10 gadiem ir apsteigusi Latviju, bet teritoriāli atrodamies vienādi).
Andrejs Petrišiņecs, AS ABLV bank, Privātbanķieru asistentu nodaļa	Vairāk investīcijas vajadzētu piesaistīt finanšu sektoram. Latvija var kļūt par Austrumeiropas finanšu centru, kas arī šobrīd pamazām notiek. Informāciju tehnoloģiju nozare- šai nozarei attīstība ir vēl ilgi priekšā. Ir zināmi labi piemēri no kaimiņvalstīm, kas radījuši pasaules mēroga giganta uzņēmumus, kas devuši lielu devumu konkrētas valsts ekonomikā.

Kā uzsver Jānis Pinnis, sertificēts uzņēmējdarbības un nemateriālo aktīvu vērtētājs, „Ja būs rūpniecība, tad tas pavilks visas pārējās nozares”. Eksperts Kaspars Peisenieks uzsver,

¹ tabulu [3.5.] izstrādājusi autore

ka būtu vajadzīgs arī vairāk investīciju medikamentu izpētē un ražošanā, kas „dotu iespēju radīt augsti kvalificētas un labi apmaksātas darba vietas, kā arī vēlāk veikt šo medikamentu eksportu.”

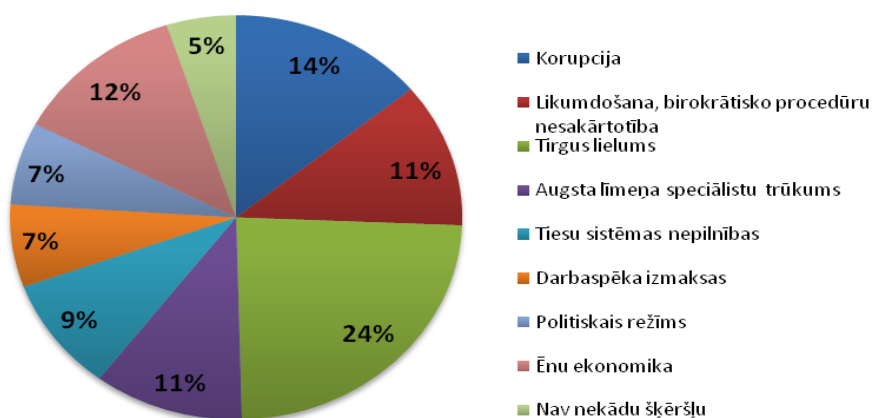
AS ABLV bank darbinieki Sergejs Čepelovs un Andrejs Petrišiņecs uzskata, ka investīciju pastiprināta piesaistīšana nepieciešama finanšu nozarē, kā arī eksperts S. Čepelovs atzīmē, ka nepieciešamas papildus investīcijas kuģniecības nozarē.

Darba autore, iepazīstoties ar ekspertu viedokļiem par tām Latvijas nozarēm, kurās būtu nepieciešams piesaistīt vairāk investīciju, secina, ka ir jākoncentrējas uz investīciju piesaistīšanu uzņēmumiem, kas ražo preces vai pakalpojumus, ar mērķi eksportēt, līdz ar to, tas attīstīt arī citas nozares, kā arī eksports ir svarīgs iekšzemes kopprodukta ietekmētājs. Ir jādomā par kopējās investīcijas vides uzlabošanu, jo tirgus apstākļos pieprasījuma un piedāvājuma vadīti, investori paši izvēlēsies, kurās Latvijas nozarēs ir izdevīgāk investēt.

3.2. Latvijas uzņēmumu pārstāvju aptaujas rezultātu analīze

Veicot kvantitatīvās metodes pētījumu, uzņēmumu aptauju, darba autore aptaujāja 68 dažādu nozaru uzņēmumu pārstāvjus. Aptauja sastāvēja no pieciem jautājumiem. Pētījuma mērķis - noskaidrot, kāds ir viņu viedoklis un redzējums par investīciju vidi Latvijā. Datu ieguves periods - 2014.gada 30. marts līdz 20. aprīlis.

Darba autore 1. aptaujas jautājumā lūdza atzīmēt svarīgākos Latvijas investīciju vides trūkumus. (skatīt 3.1.att.)

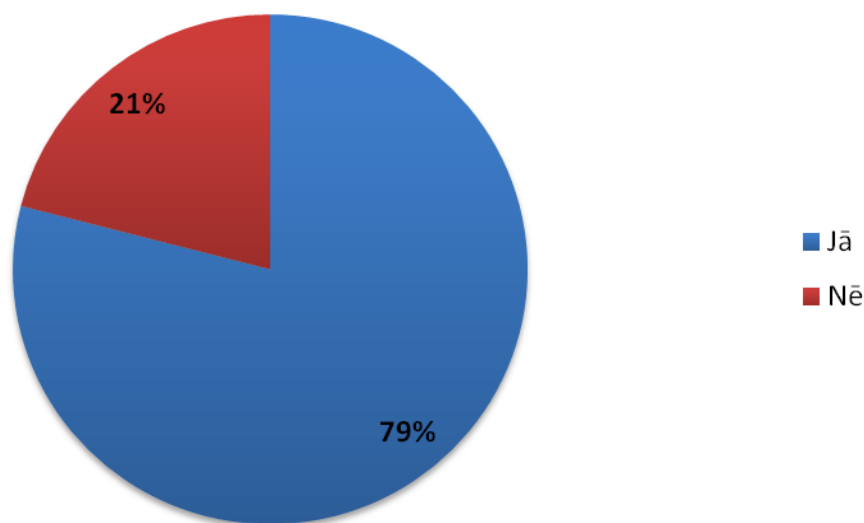


3.1. att. Latvijas investīciju vides trūkumi¹

¹ attēlu [3.1.] izstrādājusi autore

Kā galveno iemeslu uzņēmumu pārstāvji uzskata, ka Latvijas tirgus ir par mazu, lai ieinteresētu daudzus starptautiskus uzņēmumus ieguldīt naudu šajā reģionā. Tā domā 24% aptaujāto. Kā otrs lielākais šķērslis investīciju piesaistei tiek minēta korupcija, ko piemin 14% aptaujāto. Trešais galvenais investīciju vides šķērslis, ko piemin 12% aptaujāto, ir ēnu ekonomika. Procentuāli vienāds respondentu skaits kā ceturto un piekto galveno iemeslu ar 11% min likumdošanu un augsta līmeņa speciālistu trūkumu. 9% aptaujāto uzskata, ka tiesu sistēmas nepilnības kavē investīciju pieplūdumu Latvijā. 7% respondentu uzskata, ka darbaspēka izmaksas un politiskais režīms ir investīciju vides šķērslis Latvijā. 5% aptaujāto uzskata, ka Latvijā nepastāv investīciju vides šķēršļi.

Pēc aptaujas un interviju datiem var redzēt, ka gan eksperti, gan uzņēmumu pārstāvji kā svarīgāko Latvijas investīciju vides trūkumu min Latvijas tirgus apmēru. Tā kā eksperti uzsvēra, ka ir svarīgi izvirzīt prioritārās nozares, kur nepieciešamas piesaistīt vairāk investīciju, darba autore, aptaujājot 68 uzņēmumu pārstāvjus, noskaidroja, ka 79% respondenti piekrīt ekspertu viedoklim – nepieciešams izvirzīt prorītārās investīciju saņemšanas nozares. (skatīt 3.2.att.)

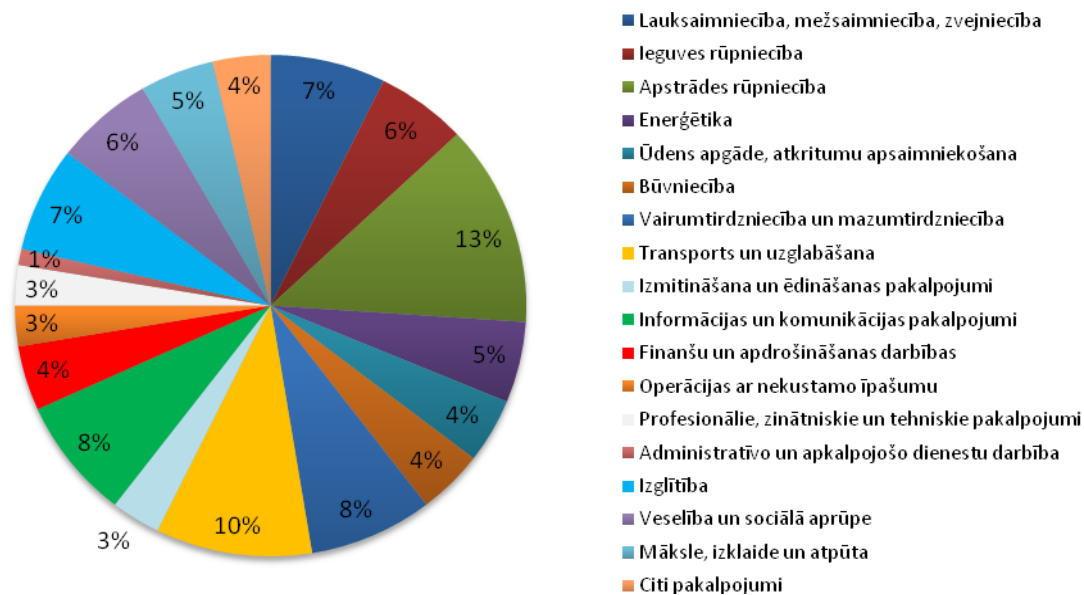


3.2. att. Prioritāro nozaru izvirzīšanas nepieciešamība¹

Pretējās domās ir 21% respondentu, kuri uzskata, ka investoriem jāiegulda nauda nozarēs, kuras viņiem interesē, nevis kuras tiem uzspiež valsts.

Attiecīgi, lai noskaidrotu, kurās nozarēs investoriem primāri būtu nepieciešams ieguldīt savus līdzekļus, tika uzdots attiecīgs jautājums un rezultāti apkopoti attēlā Nr. 3.3.

¹ attēlu [3.2.] izstrādājusi autore



3.3. att. Nozares, kurās nepieciešams piesaistīt investīcijas¹

Pēc aptaujas rezultātiem, kā galveno nozari, kurā būtu jāpiesaista investīcijas, 13% uzņēmēji ir nosaukuši apstrādes rūpniecību, kurai seko transporta un uzglabāšanas nozare, kuru ir minējuši 10% aptaujāto. Uzņēmumu pārstāvju izvirzītās prioritārās nozares – rūpniecība un transports, skaidrojams ar viņu uzskatu, ka Latvijā, kur tirgus lielums ir mazs un iedzīvotāju pirktspēja ir zema, nepieciešams preces un pakalpojumus eksportēt.

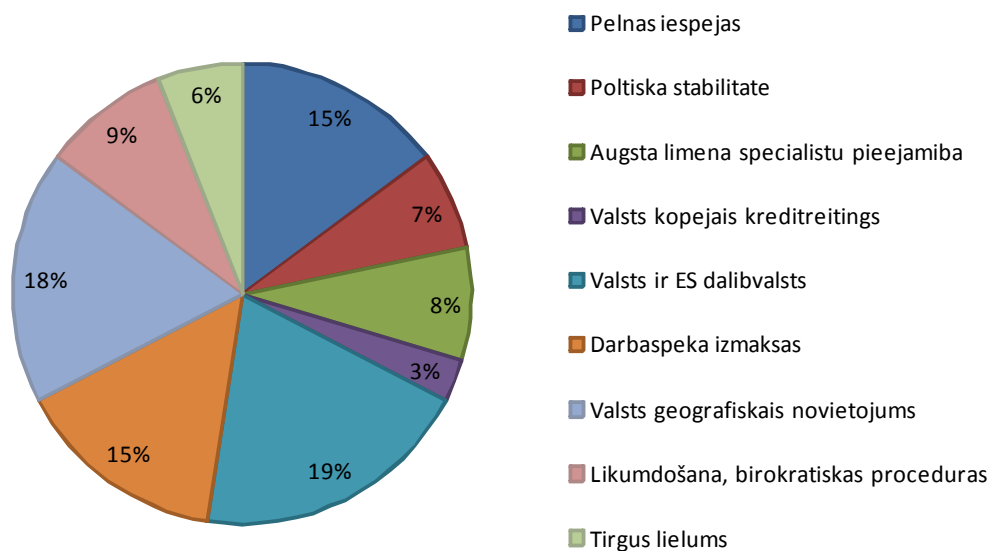
Vienlīdz svarīgi ar 8% ir nosaukta vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības nozare, kā arī informācijas un komunikācijas pakalpojumu nozare. 7% aptaujāto uzskata, ka nepieciešams piesaistīt investīcijas izglītības nozarē, kas skaidrojams ar to, ka Latvijas izglītības sistēma neatbilst darba tirgus prasībām. Uzņēmumu pārstāvju viedoklis par to, ka nepieciešamas papildus investīcijas izglītībā, skaidrojams ar to, ka valstī trūkst augsta līmeņa speciālistu, kuri varētu strādāt augstu tehnoloģiju ražošanas rūpnīcās, līdz ar to nākas meklēt un piesaistīt darbaspēku no ārvalstīm, kas savukārt nozīmē augstas darbaspēka izmaksas.

Tāpat 7% aptaujāto uzskata, ka Latvijā nepieciešams piesaistīt papildus investīcijas lauksaimniecības, mežsaimniecības un zvejniecības nozarē. Autore uzskata Latvijas lauksaimniecības nozarei ir liels potenciāls, jo Latvijā ir labi klimatiskie apstākļi un lielas lauksaimniecības platības, kuras joprojām netiek apstrādātas.

6% aptaujāto uzskata, ka papildus investīcijas nepieciešamas veselības aprūpes nozarē, kas saistīts ar slimnīcu un ārstniecības iestāžu slikto tehnisko stāvokli un medicīnas personāla zemo atalgojumu. Būvniecības nozari kā primāro min 6% aptaujāto respondentu.

¹ attēlu [3.3.] izstrādājusi autore

Ceturtajā aptaujas jautājumā, darba autore noskaidroja uzņēmumu pārstāvju viedokli par Latvijas investīciju vides priekšrocībām Latvijā, lai varētu salīdzināt ar ekspertu viedokli.



3.4. att. Latvijas investīciju vides priekšrocības¹

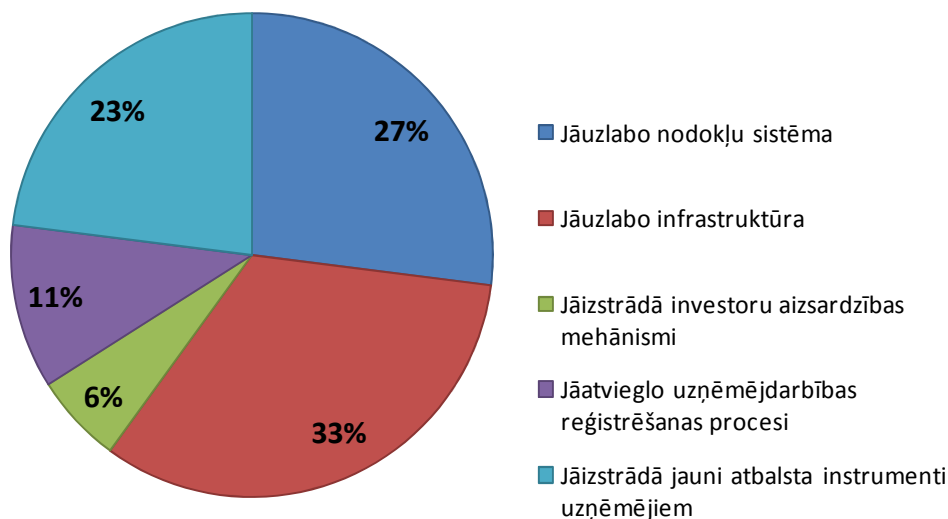
Kā galveno iemeslu par to, kas ir galvenie faktori pozitīva lēmuma pieņemšanā par investīciju veikšanu Latvijā, 19% aptaujāto min faktu, ka Latvija ir Eiropas Savienības dalībvalsts. No 7 aptaujātajiem ekspertiem, tikai AS Baltikums Bank, investīciju analītiķis, Kaspars Peisenieks kā vienu no Latvijas priekšrocībām uzsvēra Latviju kā Eiropas Savienības dalībvalsti.

Liels respondentu procentuālais īpatsvars 18% uzskata, ka valsts ģeogrāfiskais novietojums ir viens no galvenajiem iemesliem, kādēļ investoriem būtu jāinvestē savi līdzekļi Latvijas uzņēmumos. 15% aptaujāto uzskata, ka peļņas iespējas šeit ir pietiekoši labas, lai investētu, bet tāds pats skaits respondentu uzskata, ka darbspēka izmaksas ir veicinošais faktors, kas stimulē investīciju pieplūdumu Latvijā. 9% aptaujāto likumdošanu uzskata par pozitīvu faktoru investīcijām Latvijā, bet 8% uzskata, ka Latvijā ir augsta līmeņa speciālistu pieejamība, kas var piesaistīt ārvalstu investorus. 7% aptaujāto min politisko stabilitāti kā investīcijas piesaistošu faktoru, bet 6% min tirgus izmēru

Interesanti, ka Latvijas kredītreitingu kā vienu no Latvijas investīciju vides pozitīvo faktoru min tikai 3% aptaujāto respondentu, jo pēc Starptautisko reitingu aģentūras datiem 2013. gadā Latvijas kredītreitings tika vērtēts ar stabilu nākotnes prognozi.

Pie jautājuma, kas būtu jāuzlabo Latvijā, lai piesaistītu vairāk investīcijas 33% aptaujāto min faktu, ka valstī būtu jāuzlabo infrastruktūra. (skatīt 3.5. att.)

¹ attēlu [3.4.] izstrādājusi autore



3.5. att. Latvijas investīciju vides uzlabošana¹

27% aptaujāto uzskata, ka galvenais noteikums, lai piesaistītu vairāk investoru ir nodokļu sistēmas uzlabošana. 23% aptaujāto uzskata, ka ir jāizstrādā jauni atbalsta instrumenti uzņēmējiem, un ja tie būs veiksmīgi, tad arī investorus tas interesēs un tie ieguldīs savu naudu Latvijā. 11% aptaujāto uzskata, ka uzņēmējdarbības reģistrācijas process ir par sarežģītu un, ka to vajadzētu atvieglot. Tikai 6% aptaujāto min, ka svarīgākais priekšnoteikums investīciju piesaistē ir tas, ka ir nepieciešams izstrādāt investoru aizsardzības mehānismus.

Uz ekspertu interviju un uzņēmumu pārstāvju aptaujas analīzes rezultātiem, autore izdarījusi šādus secinājumus:

1. Eksperti un uzņēmumu pārstāvji kā investoru galvenos iemeslus pozitīva lēmuma pieņemšanā par investīciju veikšanu Latvijā min – ģeopolitisko stāvokli, attīstītu loģistikas infrastruktūru, lētu darbaspēka pieejamību, politisko stabilitāti un valsts ir Eiropas Savienības dalībvalsts.
2. Aptaujātie uzņēmumu pārstāvji un intervētie eksperti, kā investoru galvenos iemeslus negatīva lēmuma pieņemšanā par investīciju neveikšanu Latvijā min – tirgus lielumu, zemo iedzīvotāju pirktspēju, nodokļu politiku, korupciju, birokrātiju un nepilnības Latvijas tiesu sistēmā, kā arī kvalificētu darbinieku trūkumu.
3. Ekspertu darba pieredze atklāj, ka investori savstarpēji salīdzina trīs Baltijas valstis pēc to starptautiskajiem reitingiem, uzņēmējdarbības vides novērtējumiem, jo gan Lietuvai, gan Igaunijai un Latvijai ir izdevīgs ģeogrāfiskais novietojums, iespēja marķēt preces ar uzrakstu "Made in EU", attīstīta loģistikas infrastruktūra. Šobrīd starp

¹ attēlu [3.5.] izstrādājusi autore

trīs Baltijas valstīs, Lietuvas investīciju vides vērtējums Doing Business pētījumā, 17.vieta, ir augstāks, tāpēc Latvijai ir jācenšas veikt noteiktus pasākumus tieši nodokļu jautājumu sakārtošanā, stabilitātes nodrošināšanā un pirktspējas paaugstināšanā.

4. Investoru piesaistes efektivitātei, skaidri vajag definēt noteiktos labumus, kas ir kā papildus pievienotā vērtība, ko gūs investori no savu līdzekļu ieguldīšanas konkrēti Latvijā un tās reģionos
5. Valstij izdevīgāk būtu, ja ar uzņēmējdarbību, kas ir vērsta uz Latvijas iekšējo patēriņu, nodarbotos uzņēmēji no Latvijas, tādā veidā veicinot kopējā labklājības līmeņa
6. Septiņi eksperti un 79% aptaujātie uzņēmumu pārstāvji uzskata, ka valstij nepieciešams izvirzīt prioritārās nozares investīciju piesaistīšanā. Prioritāro nozaru izvirzīšana sekmētu investīciju piesaistīšanu nozarēs, kuras ir šobrīd Latvijai ir nepieciešamas attīstīt.
7. Investoriem ir ne tikai svarīgas Latvijas salīdzināmās priekšrocības un investīciju vides novērtējums dažādos starptautiskajos reitingos pasaules valstu starpā, bet arī iespēja iepazīt konkrēto reģionu ar vietējo uzņēmēju palīdzību. Valsts investīciju piesaistes sistēmā jāvērs uzmanība, lai notiktu savstarpējā sadarbība starp valsts institūcijām un vietējiem uzņēmumiem un to uzņēmējiem, kā arī ar nozaru speciālistiem.
8. Valstī ir jādara viss iespējamais, lai attīstītu uzņēmējdarbību kopumā – nodokļu pārskatīšana, jāizstrādā jauni atbalsta instrumenti uzņēmējiem birokrātisko šķēršļu noņemšana un, protams, cīņa ar korupciju. Valstij un pašvaldībām ir jāstrādā ar investoru uzticības iemantošanu un interesantu investīciju objektu piedāvājumu.

Secinājumi un priekšlikumi

Uz bakalaura darba nodaļu secinājumu pamata autore izdarījusi šādus noslēguma secinājumus:

1. Investīcijas ir privātu vai juridisku personu naudas izteiksmes ietaupījumu ieguldījumi, kuru mērķis ir gūt peļņu vai citu derīgu iznākumu nākotnē.
2. Visām investīcijām, neatkarīgi no to veida, makroekonomikas vai mikroekonomikas līmeņa, ir vienojošs elements – investīciju vide.
3. Investīciju vide ir dinamiska, politisko, institucionālo, ekonomisko un uzņēmējdarbības vides faktoru kopums, kas ietekmē investoru lēmumus veikt vai neveikt investīcijas konkrētajā valstī vai reģionā.
4. Valdības ietekme uz uzņēmēju investēšanas lēmumiem tiek realizēta, saskaņojot oficiālo politiku un valsts organizāciju praktisko darbību tādās jomās kā valsts stabilitāte un drošība, darba tirgus, finanses un infrastruktūra, kā arī nodokļu politikas izstrāde un pilnveidošana.
5. Valdībai ir stipra ietekme uz korupcijas, nodokļu, darbaspēka tirgus un birokrātijas stipruma regulēšanu, bet nav būtiskas ārējās ietekmes resursu tirgu cenu regulēšanā, risku samazināšanā, kas skar piegādātāju uzticamību un patērētāju un konkurentu reakciju.
6. Darba izstrādes mērķa ietvaros, identificētas nozīmīgākās investīciju vides problēmas Latvijā - korupcijas līmenis, ievērojams ēnu ekonomikas apmērs, nesakārtota normatīvo aktu bāze, tirgus lielums, zema iedzīvotāju pirktspēja, nodokļu politika, kvalificēta darbaspēka trūkums, un negatīvas demogrāfijas attīstības tendences.
7. Latvijā ir kvalificētu darbinieku trūkums, kuri varētu strādāt augstu tehnoloģiju ražošanas uzņēmumos. Kvalificēta darbaspēka trūkums kavē augstu tehnoloģiju ražošanas uzņēmumu dibināšanu, kā arī liecina par Latvijas pastāvošās izglītības sistēmas neatbilstību darba tirgus prasībām.
8. Pēdējo gadu laikā, visvairāk ārvalstu investori investējuši finanšu, 2013. gadā ieguldīti 2,87 miljardi EUR investīciju, un nekustamā īpašuma nozarēs, kur 2013. gadā ieguldīti 1,36 miljardi EUR investīciju.
9. Visvairāk ārvalstu investīcijas Latvijā ieplūst no Igaunijas, Skandināvu valstīm un Kipras. Skandināvu investīciju lielais apjoms skaidrojams ar Skandināvijas valstīm piederošajām bankām Latvijā, bet investīcijas no Igaunijas un Kipras ar Latvijas uzņēmēju ārvalstu holdinga uzņēmumiem, ar mērķi samazināt nodokļu slogu, kas

liecina par to, ka nodokļu sistēma Latvijā uzņēmējiem nešķiet pievilcīga. Šis faktors var atturēt arī citus ārvalstu investorus no ieguldīšanas Latvijā.

Pamatojoties uz veikto pētījumu un iepriekš minētajiem secinājumiem, autore ir izstrādājusi šādus priekšlikumus Latvijas investīciju vides uzlabošanai:

1. LR Izglītības ministrijai: tā kā Latvijā trūkst attiecīgas kvalifikācijas cilvēkresursu, kas varētu strādāt augstu tehnoloģiju ražošanas uzņēmumos, ir grūti apmierināt starptautisko uzņēmumu pieprasījumu pēc atbilstoša darbaspēka, tādēļ nepieciešama eksakto programmu īpatsvara palielināšana un attiecīgo augstāko un profesionālo izglītības iestāžu aprīkošana ar materiāli tehnisko bāzi, šādi paaugstinot studējošo praktiskās iemaņas.
2. LIAA: nepieciešamas starptautiskas mārketinga aktivitātes, lai veicinātu investīciju piesaisti - publicēt Latvijas investīciju veiksmes stāstus un Latvijas investīciju vides aktualitātes starptautiskajos medijos ar mērķi radīt Latvijas uzņēmējdarbības vides atpazīstamību un ārvalstu investoru interesi par finanšu līdzekļu ieguldīšanu Latvijas teritorijā.
3. LR Finanšu ministrijai: tā kā investēšana ir atbildīgs un ilgtermiņa lēmums, tad nepieciešams noteikt, ka nodokļu izmaiņas un citas investoru lēmumu ietekmējošas darbības tiek plānotas ilgtermiņā un stingri ievērojot noteiktos termiņus.
4. LR Finanšu ministrija: lai atbalstītu uzņēmumus un iedrošinātu tos attīstīties, radīt produktus un pakalpojumus ar augstu pievienoto vērtību, kas būtu konkurētspējīgi pasaules tirgū, izstrādāt papildus priekšlikumus nodokļu atvieglojumiem komersantiem privātā sektora ieguldījumu pētniecībā un attīstībā.
5. LR Tieslietu ministrijai: lai veicinātu labāku uzņēmējdarbības un tiesisko vidi Latvijā, nepieciešams izstrādāt priekšlikumus grozījumiem Civilprocesa likumā, kas paredzētu lietu savlaicīgi izskatīšanu, saīsinātu tiesvedības procesa ilgumu, jo šobrīd normatīvajos aktos nav noteikts konkrēts termiņš lietas vispusīgai un objektīvai izskatīšanai.
6. LR Finanšu ministrijai: jāsamazina minimālais sliekšnis UIN atvieglojumam investīciju projektu īstenošanā no esošajiem 10 milj. EUR uz 1 milj. EUR. Tas paplašinātu uzņēmēju un investoru loku, kuri atlaidei varētu pieteikties un, īstenojot projektus, sekmētu tautsaimniecības attīstību.

Izmantotā literatūra un avoti

1. LR likums *Fiskālās disciplīnas likums*. 2013. Pieejams:
<http://likumi.lv/doc.php?id=254896> (skatīts 01.05.2014.)
2. Eurostat. *Vidējā alga Eiropas Savienības valstīs 2009.-2011.* Pieejams:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/images/d/de/Table1_Average_Gross_annual_Earnings_in_the_business_economy_%28full-time_employees%29%2C_2008-2011.png (skatīts 10.04.2014.)
3. Latvijas Banka. *Ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā*. Pieejams:
<http://www.bank.lv/publikacijas/averss-un-reverss/2001-2/arvalstu-tiesas-investicijas-latvija/4566?pop=1&tmpl=component> (skatīts 20.11.2013.)
4. Latvijas Banka. *Uzkrātās ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā valstu dalījumā*.
Pieejams: <http://statdb.bank.lv/lb/Data.aspx?id=109> (skatīts 09.05.2014.)
5. Latvijas Banka. *Uzkrātās ārvalstu tiešās investīcijas Latvijā*. Pieejams:
<http://statdb.bank.lv/lb/Data.aspx?id=109> (skatīts 09.05.2014.)
6. Latvijas Banka. *Uzkrātās ārvalstu investīcijas Latvijas uzņēmumu pamatkapitālā pa darbības veidiem gada beigās, tūkst. EUR*. Pieejams:
<http://statdb.bank.lv/lb/Data.aspx?id=110> (skatīts 10.01.2014.)
7. LR Centrālās statistikas pārvalde. *Uzņēmumu neto apgrozījums pa darbības veidiem*
Pieejams:
<http://data.csb.gov.lv/DATABASE/ekfin/Ikgad%C4%93jie%20statistikas%20dati/Uz%C5%86%C4%93m%C4%93jdarb%C4%ABbas%20finanses/Uz%C5%86%C4%93m%C4%93jdarb%C4%ABbas%20finanses.asp> (skatīts 10.03.2014.)
8. LR Centrālās statistikas pārvalde. *Uzņēmumu neto apgrozījums un peļņa vai zaudējumu salīdzinājums*. Pieejams:
<http://data.csb.gov.lv/DATABASE/ekfin/Ikgad%C4%93jie%20statistikas%20dati/Uz%C5%86%C4%93m%C4%93jdarb%C4%ABbas%20finanses/Uz%C5%86%C4%93m%C4%93jdarb%C4%ABbas%20finanses.asp> (skatīts 03.04.2014.)
9. LR Centrālās statistikas pārvalde. *Iedzīvotāju ieņēmumi – galvenie rādītāji*. Pieejams:
<http://www.csb.gov.lv/statistikas-temas/iedzivotaju-ienemumi-galvenie-raditaji-30268.html> (skatīts 03.04.2014.)
10. LR Centrālās statistikas pārvalde. *Bezdarbnieku skaits Latvijā*. Pieejams:
<http://data.csb.gov.lv> (skatīts 10.04.2014.)

11. LR Centrālās statistikas pārvalde. *Gada laikā saņemtās ārvalstu tiešās investīcijas procentos pret iekšzemes kopproduktu*. Pieejams: <http://data.csb.gov.lv> (skatīts 10.04.2014.)
12. **Alašjeva J.** *Latvijas Rūpniecības uzņēmumu internacionalizācija: politikas un ārvalstu investīciju ietekme: atbilstīgi situācijai 2004. gada maijā*. Preses nams, Rīga, 2004. 60. lpp.
13. **Bikse V.** *Ekonomikas teorijas pamatprincipi*. Izglītības soli, Rīga, 2007. 454. lpp.
14. **Bojārs J., Vilne V.** *Starptautiskās investīcijas*. LU Starptautisko attiecību institūts, Rīga 1996. 265. lpp.
15. **Hirschey M.** *Investments: theory and applications*. Harcourt College Publishers, 4-th ed., 2001.860.p.
16. **Kālis I.** *Finanšu menedžments*. Latvijas Universitāte, Rīga, 2004. 190. lpp.
17. **Kodoliņa – Miglāne I.** *Nodokļi Latvijā*. Biznesa augstskola Turība, Rīga, 2007. 61. lpp.
18. **Kozlovs V.** *Investīciju projektu ekonomiskais novērtējums*. Hipotēku banka, Rīga, 2005. 139. lpp.
19. **Krogzeme H.** *Finanses un nodokļi: mācību grāmata* ; Rīgas Tehniskā universitāte, Inženierekonomikas un vadības fakultāte. Starptautisko ekonomisko sakaru un muitas institūts. Muitas un nodokļu katedra. RTU izdevniecība, Rīga, 2010. 568. lpp.
20. **Kutuzova O.** *Finanses un kredīts*. Biznesa augstskola Turība, Rīga, 2012. 224. lpp.
21. **Leonoviča L.** *Uzņēmējdarbība un investīcijas*. RTU izdevniecība, Rīga, 2005.118. lpp
22. **Levišauskaite K.** *Investīciju analīze un portfeļa vadība*. Rīga, 2010. 165. lpp.
23. **Libermanis G.** *Makroekonomika*. Kamene, Rīga, 2007. 445. lpp.
24. **Rurāne M.** *Finanšu menedžments*. Rīgas Starptautiskā ekonomikas un biznesa administrācijas augstskola, Rīga, 2006. 383. lpp.
25. **Smith G.** *Investments*. Scott, Foresman and company, London, 1990. 649. p.
26. **Škapars R., Šumilo Ē.** *Latvijas ekonomikas un sabiedrības pārstrukturizācijas ietekme uz uzņēmējdarbības konkurētspēju un iedzīvotāju dzīves kvalitāti*. Monogrāfija. LU Akadēmiskais apgāds, Rīga, 2006. 339. lpp.
27. **Škapars R., Šumilo Ē., Dunska M.** *Nodokļu politikas tiesiskie un ekonomiskie aspekti un to ietekme uz uzņēmējdarbības vidi Latvijā*. Monogrāfija. LU Akadēmiskais apgāds, 2010.34.lpp.
28. **Šumilo Ē., Subbotina T.** *Pasaule un Latvija. Ilgtspējīgas attīstības aspekti*. Jāņa Rozes apgāds, Rīga, 2002. 147. lpp.

29. **Mičūne V.** *Kredītreitings: ja tevis nav šeit, vai tevis nav vispār?* Pieejams:
<http://www.makroekonomika.lv/kreditreitings-ja-tevis-nav-seit-vai-tevis-nav-vispar>
 (skatīts 14.04.2014.)
30. **Zakrevskis V.** *Fiziskais kapitāls.* Pieejams:
http://www.makroekonomika.org/?page_id=60 (skatīts: 15.04.2014.)
31. Latvijas Banka. *Statistikā lietotie jēdzieni.* Pieejams:
<http://m.bank.lv/statistika/statistika-lietotie-jedzieni/portfelieguldijumi?pop=1&tmpl=printLietotaisJedziens&itemid=3921&catid=264&lang=lv> (skatīts 20.11.2013.)
32. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra. *POLARIS process.* Pieejams:
<http://www.liaa.gov.lv/lv/investicijas/polaris-process> (skatīts 24.04.2014.)
33. Latvijas Valsts kase. Latvijas kredītreitings 2012. Pieejams:
http://www.kase.gov.lv/uploaded_files/Kreditreitings/Notikumi_02%2005%202012.pdf
 f (skatīts 10.04.2014)
34. Latvijas Valsts kase. Kredītreitingu salīdzinājums 2012. Pieejams:
http://www.kase.gov.lv/uploaded_files/Kreditreitings/Salidzinajums_13.11.12.pdf
 (skatīts 10.04.2014.)
35. Latvijas Valsts kase. Kredītreitingu salīdzinājums 2013. Pieejams:
http://www.kase.gov.lv/uploaded_files/Kreditreitings/Kreditreitingu-salidzinajums_16.12.2013.pdf (skatīts 10.04.2014.)
36. LR Ekonomikas ministrija. *Precizētais Gala ziņojums. Investīciju piesaistes sistēmas neatkarīgs novērtējums*. Pieejams:
<http://www.em.gov.lv/images/modules/items/23032012.pdf> (skatīts: 24.04.2014.)
37. LR Ekonomikas ministrija. *Par Ārvalstu tiešo investīciju piesaistes stratēģiju 2011.-2015.gadam* . Pieejams: <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?cat=30353> (skatīts 12.04.2014.)
38. LR Ekonomikas ministrija. *Informatīvais ziņojums par makroekonomisko situāciju valstī 2012.* Pieejams:
http://www.em.gov.lv/images/modules/items/tsdep/makro_situac_valsti/EMZino_16_260412.pdf (skatīts 13.04.2014.)
39. LR Ekonomikas ministrija. *Pasaules bankas pētījums Doing Business.* Pieejams:
<http://www.em.gov.lv/em/2nd/?cat=30225> (skatīts 10.04.2014.)
40. LR Ministru Kabinets. Politikas plānošanas dokumentu datu bāze. *Uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plāns 2013. - 2014.gadam.* Pieejams:
<http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=4300> (skatīts 22.04.2014.)

41. LR Ministru Kabinets. *Valsts konkurētspējas novērtējuma un ilgtspējīga valsts konkurētspējas uzraudzības modeļa izstrāde*. Pieejams:
<http://www.mk.gov.lv/esstrukturfondi/vk-realizetie-projekti/strukturaloreformuistenosana/reformu-novertejumi-un-petijumi/?print> (skatīts 22.04.2013.)
42. LR Ministru kabinets. *Latvijas preču un pakalpojumu eksporta veicināšanas un ārvalstu investīciju piesaistes pamatnostādnes 2013.-2019.gadam*. Pieejams:
<http://polsis.mk.gov.lv/LoadAtt/file34347.doc> (skatīts 01.05.2014.)
43. Nodarbinātības valsts aģentūra. *Bezdarba situācija valstī 2013.gads*. Pieejams:
www.nva.gov.lv .(skatīts 05.03.2014.)
44. Nodarbinātības valsts aģentūra. *Bezdarba situācija valstī 2014.gads*. Pieejams:
www.nva.gov.lv. (skatīts 05.03.2014.)
45. *Par teritoriālo datu izmantošanu attīstības plānošanā*. Pieejams:
http://www.rpr.gov.lv/uploads/filedir/Projekti/SIF4/Prezentacijas/09.07.2013_3_Invest.pdf (skatīts 15.04.2014.)
46. Pētījums Doing Business. Pieejams: <http://www.doingbusiness.org/rankings> (skatīts 10.04.2014.)
47. Pētījums Moody's Investors Service 2010.-2013. Pieejams:
<http://www.moody.com/researchandratings> (skatīts 14.04.2014.)
48. Pētījums The Global Competitiveness report 2011.- 2012. Pieejams:
http://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_Report_2011-12.pdf (skatīts 11.04.2014.);
49. Pētījums The Global Competitiveness report 2012.-2013. Pieejams:
http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf (skatīts 11.04.2014.)
50. Pētījums The Global Competitiveness report 2013.-2014. Pieejams:
<http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2013-2014> (skatīts 11.04.2014.)
51. Pētījums Transparency International. What we do. Pieejams:
<http://www.transparency.org/research/cpi/overview> (skatīts 20.04.2014.)
52. Pētījums Transparency International 2012. Pieejams:
<http://cpi.transparency.org/cpi2012/results/> (skatīts 13.02.2014.)
53. Pētījums Transparency International 2013. Pieejams:
<http://cpi.transparency.org/cpi2013/results/> (skatīts 13.02.2014.)

54. *2011.gadā korupcijas uztveres indekss liecina par korupcijas kultūras nostiprināšanos Latvijā.* Pieejams: <http://delna.lv/2011/12/01/korupcijas-uztveres-indekss-2011-rezultati/> (skatīts 13.02.2014.)

PIELIKUMI

Intervija: Latvijas investīciju vides novērtējums

1. Kā Jūs definētu jēdzienu „investīciju vide”?
2. Kā Jūs vērtējat ārvalstu investīciju ieplūšanu Latvijā?
3. Kādi, Jūsaprāt, ir investoru galvenie iemesli pozitīva lēmuma pieņemšanā par investīciju veikšanu Latvijā? Jūsaprāt, kādas ir Latvijas priekšrocības investīciju saņemšanai?
4. Kādi, Jūsaprāt, ir investoru galvenie šķēršļi negatīva lēmuma pieņemšanā par investīciju neveikšanu Latvijā? Kādi būtu veicamie pasākumi Latvijas investīciju vides uzlabošanai?
5. Kurās nozarēs Latvijā būtu nepieciešams piesaistīt vairāk investīciju? Kādēļ tieši šajās nozarēs?

Aptauja: Latvijas investīciju vides novērtējums

1. Kādi ir Latvijas investīciju vides šķēršļi?
 - Korupcija
 - Likumdošana, birokrātisko procedūru nesakārtotība
 - Tirdzniecības lielums
 - Augsta līmeņa speciālistu trūkums
 - Darbaspēka izmaksas
 - Politiskais režīms
 - Ēnu ekonomika
 - Nav nekādu šķēršļu
2. Vai ir nepieciešams izvirzīt prioritāras nozares investīciju piesaistei?
 - Jā
 - Nē
3. Kurās nozarēs primāri būtu nepieciešams vairāk piesaistīt investīcijas?
 - Lauksaimniecība, mežsaimniecība, zvejniecība
 - Ieguves rūpniecība
 - Apstrādes rūpniecība
 - Enerģētika
 - Ūdens apgāde, atkritumu apsaimniekošana
 - Būvniecība
 - Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība
 - Transports un uzglabāšana
 - Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi
 - Informācijas un komunikācijas pakalpojumi
 - Finanšu un apdrošināšanas darbības
 - Operācijas ar nekustamo īpašumu
 - Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi
 - Administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība
 - Izglītība
 - Veselība un sociālā aprūpe
 - Māksla, izklaide un atpūta
 - Citi pakalpojumi
4. Kādi ir investoru galvenie faktori pozitīva lēmuma pieņemšanā par investīciju veikšanu Latvijā?
 - Peļņas iespējas
 - Politiskā stabilitāte
 - Augsta līmeņa speciālistu pieejamība
 - Valsts kopējais kredītreitings
 - Valsts ir Eiropas Savienības dalībvalsts
 - Darbaspēka izmaksas
 - Valsts ģeogrāfiskais novietojums
 - Likumdošana, birokrātiskās procedūras
 - Tirdzniecības lielums

5. Kas būtu jāuzlabo Latvijā, lai piesaistītu vairāk investīciju?
- Jāuzlabo nodokļu sistēma
 - Jāuzlabo infrastruktūra
 - Jāizstrādā investoru aizsardzības mehānismi
 - Jāatvieglo uzņēmējdarbības reģistrēšanas procesi
 - Jāizstrādā jauni atbalsta instrumenti uzņēmējiem

Dokumentārā lapa

Bakalaura darbs „Latvijas investīciju vide” izstrādāts LU Ekonomikas un vadības fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: _____ Klinta Lapsa

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: lektore Mg.bizn.vad. Daira Barānova _____

Recenzents: _____

Darbs iesniegts Vadībzinību katedrā _____

Dekāna pilnvarotā persona: _____

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

Komisijas sekretāre: _____